

EESTI MAAÜLIKOOL

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Annika Želobetski

OÜ ESTONIA JA OÜ HALINGA FINANTSNÄITAJATE

ANALÜÜS AASTATEL 2011- 2015

FINANCIAL ANALYSIS OF OÜ ESTONIA AND OÜ HALINGA

IN THE YEARS 2011-2015

Bakalaureusetöö

Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: Katrin Lemsalu, MSc

Tartu 2017

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Autor: Annika Želobetski		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: OÜ Estonia ja OÜ Halinga finantsnäitajate analüüs aastatel 2011-2015			
Lehekülgi: 62	Jooniseid: 7	Tabeleid: 12	Lisasid: 6
Osakond: Majandus- ja sotsiaalinstituut			
Uurimisvaldkond (ja mag. töö puhul valdkonna kood): Finantsjuhtimine			
Juhendaja(d): Katrin Lemsalu, MSc			
Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2017			
<p>Bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda hinnang piimatootmisettevõtete osaühing Halinga ja osaühing Estonia finantsolukorrale aastatel 2011 kuni 2015. Töö esimeses peatükis anti ülevaade Eesti piimatootmisest, Eesti piimatootmist mõjutavatest teguritest, piimatootmise tuludest, kuludest ning finantsanalüüsi olemusest. Teoreetilises osas selgus, et viimase viie aasta olulisimad piimatootmise ettevõtete finantsnäitajaid mõjutanud tegurid olid ekspordi võimaluste vähenemine, piima kokkuostuhinna langus, keskmine piimatoodang lehma kohta ning saadud toetused.</p> <p>Käesoleva bakalaureusetöö empiirilises osas teostati OÜ Estonia ja OÜ Halinga finantsanalüüs, milleks kasutati finantssuhtarvude analüüsi meetodit. Analüüsiti erinevaid likviidsuse, efektiivsuse, tasuvuse ning kapitali struktuuri suhtarvuseid.</p> <p>Autori hinnangul on piimahinna languse ning muutustega turul tulnud paremini toime OÜ Estonia. OÜ Halinga aga ei tulnud edukalt toime muutuva olukorraga, mis oli põhjustatud piima kokkuostuhindade langusest. OÜ Estonia paremini hakkama saamise põhjusteks on autori hinnangul parem põhivarade kasutamise intensiivsus, kõrgem koguvara käibesiduvus, kõrgem puhasrentaablus ning väiksem sõltuvus võõrkapitalist.</p>			
Märksõnad: finantsanalüüs, piimatootmisettevõtted			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Bachelor's Thesis	
Author: Annika Želobetski		Speciality: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: Financial Analysis of OÜ Estonia and OÜ Halinga in the Years 2011-2015			
Pages: 62	Figures: 7	Tables: 12	Appendixes: 6
Department: Institute of Economics and Social Sciences Field of research (and for Master's Thesis add research field code): Financial Management Supervisors: Katrin Lemsalu, MSc Place and date: Tartu 2017			
<p>The goal of this Bachelor's Thesis is to provide an assessment to the financial situation of the milk production companies OÜ Halinga and OÜ Estonia in years 2011 to 2015.</p> <p>In the first chapter of the Thesis, the author provided a theoretical overview of Estonian milk production industry, the factors affecting Estonian milk production, the income and the costs of milk production, and the nature of financial analysis. It became clear from the theoretical part that the most important factors affecting the financial ratios of milk production companies for the past five years were a reduction of export opportunities, a decrease of the milk collection price, the average milk yield per cow, and the grants received.</p> <p>The author's assessment is that OÜ Estonia has coped better with the declining milk price and with other changes in the market. The empirical part of this Bachelor's Thesis includes a financial analysis of the companies OÜ Estonia and OÜ Halinga, using the method of analysing financial ratios. Various ratios of liquidity, efficiency, profitability and capital structure were analysed. But OÜ Halinga has not successfully coped with the changing situation caused by the decline of milk collection prices. According to the author's assessment, the reasons for OÜ Estonia's better coping are better liquidity, better intensity of using fixed assets, and lower dependence on foreign capital.</p>			
Keywords: financial analysis; milk producers,			

SISUKORD

SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	6
1. PIIMATOOTMISETTEVÕTETE FINANTSNÄITAJATE KUJUNEMINE JA FINANTSANALÜÜSI OLEMUS	8
1.1 Piimatootmine Eestis	8
1.2. Piimatootmisettevõtete tulusid ja kulusid kujundavad tegurid.....	10
1.3 Finantsanalüüsi olemus	19
1.4. Finantssuhtarvude arvutamine	23
1.4.1 Maksevõime ja likviidsussuhtarvud	23
1.4.2 Varade kasutamise efektiivsuse näitajad, toimimissuhtarvud	24
1.4.3 Rentaabluse, tasuvuse suhtarvud	25
1.4.4 Kapitali struktuuri suhtarvud (finantsvõimendus).....	27
2. OÜ HALINGA JA OÜ ESTONIA FINANTSNÄITAJATE ANALÜÜS.....	29
2.1. Uurimismetoodika ja ettevõtete lühiiseloostused	29
2.2 Finantssuhtarvude analüüs.....	31
2.2.1 OÜ Estonia ja OÜ Halinga müügitulud, muud äritulud ja puhaskasum	31
2.2.2 Maksevõime ja likviidsuse suhtarvud.....	36
2.2.3 Käibesiduvuse suhtarvud	38
2.2.4 Rentaabluse suhtarvud	40
2.2.5 Kapitali struktuuri suhtarvud	42
KOKKUVÕTE	44
KASUTATUD KIRJANDUS.....	47
FINANCIAL ANALYSIS OF OÜ ESTONIA AND OÜ HALINGA IN THE YEARS 2011-2015	51

SUMMARY.....	51
LISAD.....	54
LISA 1. OÜ ESTONIA PERIOODI 2011-2015 BILANSI KOONDATUD ANDMED (EURODES)	55
LISA 2. OÜ HALINGA PERIOODI 2011-2015 BILANSI KOONDATUD ANDMED (EURODES)	57
LISA 3. OÜ ESTONIA PERIOODI 2011-2015 KASUMIARUANNETE KOONDATUD ANDMED (EURODES).....	59
LISA 4. OÜ HALINGA PERIOODI 2011-2015 KASUMIARUANNETE KOONDATUD ANDMED (EURODES).....	60
LISA 5. OÜ ESTONIA PERIOODI 2011-2015 BAKALAUREUSETÖÖS KASUTATUD SUHTARVUD	61
LISA 6. OÜ HALINGA PERIOODI 2011-2015 BAKALAUREUSETÖÖS KASUTATUD SUHTARVUD	62

SISSEJUHATUS

Piimatootmine on oluline osa põllumajandusest ja toiduainetööstusest Eestis. Samuti on põllumajandusettevõtetele oluline roll maapiirkondades tööandjatena. Tihtipeale võetakse kodumaist mitmekesist piimatoodete valikut iseenestest mõistetavalt, tegelikkuses aga tuleks olemasolevat väärtustada ning kõrgelt hinnata. Finantsnäitajate analüüs piimatootmisettevõtete põhjal on aktuaalne, kuna Eesti piimatööstus on alates 2014. aasta keskpaigast olnud madalseisus. Alles 2016. aasta teisest poolest on näha olukorra paranemist. Seda seetõttu, et piimahindade kokkuostuhinnad on peale kaheaastast madalseisu uuesti tõusma hakanud. Piima toodetakse Eestis üle kohaliku nõudluse, muutes oluliseks ekspordi tähtsuse. Viimasel viiel aastal on toimunud suured muutused seoses Venemaa kehtestatud sanktsioonide ning Euroopa Liidu kehtinud piimatootmise kvootide kadumise tõttu. Seega on oluline vaadelda ning analüüsida, kuidas on piimatootmisega tegelevad ettevõtted tulnud toime muutustega ning kuidas eelnimetatud muutused on mõjutanud ettevõtete finantsseisu.

Bakalaureusetöö eesmärk on anda hinnang piimatootmisettevõtete osauhing Halinga ja osauhing Estonia finantsolukorrale aastatel 2011 kuni 2015. Selle tulemusel saab hinnata ettevõtete jätkusuutlikkust. Finantsanalüüsi käigus analüüsitakse piimatootjate olukorda viie aasta lõikes ning võrreldes konkurendiga.

Bakalaureusetöö eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- anda ülevaade Eesti piimatootmisettevõtete finantsnäitajate kujunemisest, selgitada välja tulusid ja kulusid enim mõjutanud tegurid aastatel 2011-2015;
- anda ülevaade finantsanalüüsi olemusest ja finantssuhtarvude arvutamisest;
- valida ja arvutada ettevõtete finantsseisu hindamiseks sobivad finantsnäitajad;
- 2011-2015 aasta finantsnäitajate põhjal anda hinnang ettevõtete osauhing Halinga ning osauhing Estonia finantsseisule.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast - teoreetilisest ja empiirilisest. Teoreetilises osas antakse kõigepealt ülevaade Eesti piimatööstuse olulisusest ja piimatootmise olukorrast. Seejärel tuuakse välja erinevad tegurid, mis mõjutavad piimatootmisega tegelevate ettevõtete kogutoodangut, millest omakorda sõltub ettevõtete müügitulu. Erinevatest teguritest käsitletakse põhjalikumalt piima kokkuostuhindu, keskmist piimatoodangut lehma kohta, ekspordivõimalusi ning erinevaid toetusi. Need tuuakse välja põhjusel, sest need on ühed olulisemad tegurid, mis määravad ettevõtte sissetulekud. Seejärel kirjeldatakse finantsanalüüsi olemust ja meetodeid. Töö teoreetilises osas selgitatakse enamlevinud finantssuhtarvude olemust ja arvutamise põhimõtteid.

Töö empiirilises osas antakse kõigepealt ülevaade uuritavatest ettevõtetest. Seejärel analüüsitakse ettevõtete finantsnäitajaid majandusaruaasta aruannete põhjal aastatel 2011-2015. Bilansi ja kasumiaruande põhjal arvutatakse välja erinevad finantssuhtarvud. Finantssuhtarvude analüüsi tõlgendamise kaudu annab autor hinnangu, kuidas on osühing Halinga ja osühing Estonia finantsesis muutunud aastatel 2011-2015.

Bakalaureusetöös kasutatakse teisesid andmeid, mis pärinevad äriregistrist saadud ettevõtete majandusaasta aruannetest, Statistikaametist ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametist.

1. PIIMATOOTMISETTEVÕTETE FINANTSNÄITAJATE KUJUNEMINE JA FINANTSANALÜÜSI OLEMUS

1.1 Piimatootmine Eestis

Piimalehmade pidamise peamiseks stiimuliks on majanduslik kasu, mis jääb toodete müügist saadud tulust tootmiseks tehtud kulutuste lahutamise järel. Erinevates riikides on piimast saadav tulu erinev, sõltudes looduslikest tingimustest, söötmiskorraldusest, tööjõu maksumusest, piimasaaduste hinnatasemest, mitmesugustest regulatsioonidest jne. (Poikalainen 2006: 401). Sellest tulenevalt on oluline mõista piimatootmise ajalugu Eestis ning ka olulisemaid muutuseid analüüsitavatel aastatel. Järgenvalt on autor välja toonud lühidalt piimatootmise ajaloo Eestis ning seejärel tegurid, mis on olnud olulisteks finantsnäitajate mõjutajateks aastatel 2011-2015.

Eesti põllumajandus on sajandipikkuse traditsiooniga ja mitmekülgne ning läbi aegade on siin üheks alustalaks olnud piimandus. Ühelt poolt on piimanduse arengut toetanud Eesti looduslikud tingimused, teisalt terve sajandivanune tõuaretustegevus, mille tulemusel on meie põhikari väga tootlik. (Eesti piim...2010:9)

Viimastel aastakümnetel on piimakarjakasvatus olnud kõige olulisem põllumajandustootmise haru. Sarnaselt üldisele tendentsile põllumajanduses vähenes ka piima kogutoodang kuni 2002. aastani väga palju, millele järgnes stabiliseerumine. Peale Euroopa Liiduga ühinemist 2004. aastal sai piimatootmine Eestis sisse uue hoo. Ehitati uusi tööstusi, alustati seadmete ja tehnoloogia uuendamist ning turule toodi uusi piimatooteid. (Eesti piim...2010:12) Euroopa Liidu maaelu arengu toetustel ja otsetoetustel on olnud oluline roll maaelu arengus, põllumajandusega seotud elanikkonna sissetulekutes ning keskkonna säästva kasutamise soodustamisel. (Euroopa Liit...2014:1)

Kui 1989. aastal toodeti Eestis 1 277 000 tonni piima, siis 2007. aastal toodeti vaid 689 700 tonni ehk võrreldes 1989. aastaga langes piimatoodang 2007. aastaks 54%. Languse põhjuseks oli loomade arvu vähenemine, mille tingis piima varumishinna langus, kõrgenenud

kvaliteedinõuete rakendamine, eksportmahtude vähenemine ja piimaringide lõpetamine väiketootjatelt piima kokkuostuks, mistõttu osadel piimatootjatel kadusid igasugused võimalused piima kuhugi müüa. Samas aga tõusis piimatoodang lehma kohta, mis oli 2007. aastal 6 368 kilogrammi lehma kohta ehk 2 151 kg võrra kõrgem 1989. aasta tasemest. (Piirsalu 2008).

Aastal 2009 suurenes keskmine piimatoodang lehma kohta võrreldes 2007. aastaga, tõustes 6838 kg-ni lehma kohta. Aastal 2010 vähenes lehmade arv võrreldes 2009. aastaga tuhande looma võrra, kuid keskmine piimatoodang suurenes veel, tõustes 6977 kg-ni lehma kohta. Võrreldes 2009. aastaga suurenes 2010. aastal piima kogutoodang ja keskmine piimatoodang lehma kohta, tõusis piima kokkuostuhind ning säilis piima kõrge kvaliteet. (Jürgenson jt 2010: 23)

2012. aastal küündis piima kogutoodang Eestis esmakordselt pärast 1999. aastat üle 700 tuhande tonni. 2012. aastat võib pidada piima tootmises edukaks aastaks, sest 4,1%-ne piima kogutoodangu aastane kasv oli suurem, kui sellele eelnenud piimatoodangu kasv nelja aasta jooksul kokku. (Lukk 2013: 3) 2013. aasta oli piimatootmises samuti igati edukas, sest turuolukord oli soodne ja ilmastikutingimused head ning nii piima kogutoodang kui ka keskmine piimatoodang lehma kohta suurenesid ning veidi suurenes isegi lehmade arv. Piimatoodang kokku oli Statistikaameti andmetel 2013. aastal 762,3 tuhat tonni, mis 5,7% enam kui eelnenud aastal. (Põllumajandussektori...2013: 26)

Piimalehmade arv on viimase kahekümne aasta jooksul olnud langustrendis, vahepealsete väikeste tõusudega. Keskmine piimatoodang lehma kohta on aga pidevalt suurenenud. 2016. aastal oli keskmine piimatoodang lehma kohta 8832 kilogrammi ehk 390 kilogrammi rohkem kui aasta varem. (Piimatoodangu...2017)

Piima kokkuostuhindade langus, muutused turgudel seoses piimakvoodi kadumise ja Venemaa sanktsioonidega pani 2015. aastal paljud piimatootjad valiku ette, kas lõpetada tootmine või jätkata kahjumiga tootmist. Need otsused ei ole tootja jaoks lihtsad – lisaks sellele, et maapiirkonnas jääb suur osa inimesi töötuks, on ettevõtetel läbi aastate tekkinud palju kohustusi - nii laenukohustused kui ka kohustused PRIA ees, mis tuleb lõpetamise korral tagasi maksta. Kui väiksematele piimatootjatele võib soovitada piima tootmise asemel orienteeruda mõnele teisele tootmissuunale või alustada piima töötlemise ja nišitoodete pakkumisega, siis

suurtootjatel on väga keeruline tootmist lõpetada või mõnele teisele tootmissuunale üle minna. Võib küll öelda, et piimatootjad on liigselt riske võtnud ja ei ole arvestanud võimalike muutustega turgudel, kuid teisalt juhinduti piimanduse strateegias püstitatud eesmärkidest. (Puskar 2016:19)

Viimased viis aastat on piimatootmine olnud sügavas kriisis peale vägagi edukaid aastaid. Paljud piimatootjad on olnud sunnitud tootmist lõpetama ning piimakarjad maha müüma kuna tootmisele tehtud kulutused on suuremad piima müügist saadud tulust. Piimatootmine on Eesti põllumajanduse väga oluline osa ning seetõttu on oluline piimatootjate püsijäämine. Alates 2016. aasta teisest poolest on siiski märgata taas olukorra paranemist.

1.2. Piimatootmisettevõtete tulusid ja kulusid kujundavad tegurid

Bakalaureusetöö eesmärgiks on anda hinnang piimatootmisettevõtete finantsolukorrale ning selleks kasutatakse finantsanalüüsi. Finantsanalüüsis leitavate rentaablusnäitajate arvutamise aluseks on puhaskasum, mis omakorda sõltub ettevõtte tuludest ja kuludest. Sellel põhjusel tuuaksegi järgnevalt välja need tegurid, mis eelkõige mõjutavadki piimatootmisettevõtete tulusid ja kulusid.

Piimatootmisega tegelevad ettevõtted saavad põhilise sissetuleku eelkõige piima müügist ning lisatulu saadakse enamasti loomade ja kõrvalsaaduste müügist. Lisaks saavad piimatootmisega tegelevad ettevõtted erinevaid toetusi, mis samuti kajastuvad äritulude hulgas. Piima müügist laekuvad tulud sõltuvad eelkõige sellest, et milline on ettevõtte kogutoodang ning milline on toodangu müügihind.

Piimatootmist mõjutavad mitmed tegurid, nende hulgas loomade tervis, karjas püsimise aeg, söötade maksumus, ilmastiku tingimused, loomade tõug, tootmise efektiivsus (Poikalainen...2006:401). Nimetatud tegurid avaldavad otsesemalt või kaudsemalt mõju kogutoodangule. Mida suurem on kogutoodang, seda suuremaks kujuneb ka ettevõtete müügitulu muude tingimuste samaks jäädes. Järgnevalt kirjeldatakse detailsemalt erinevaid tegureid, millest sõltuvad ja mis mõjutavad piimatootmisettevõtete tulusid. Vaatluse alla on

võetud sellised tegurid nagu keskmine piimatoodang, ekspordi võimalused, kokkuostuhind ning toetused.

Keskmine piimatoodang lehma kohta on Eestis viimasel kaheksal aastal pidevalt suurenenud. Suurema piimaanniga lehmad on kasulikud ettevõtte efektiivsuse tõstmiseks. Kui tootmiskulud jäävad samale tasemele, siis mõjutab saadava kasumi suurust oluliselt lehma keskmine toodang, mistõttu iga tootja huvitub eelkõige lehmade piimajõudluse suurendamisest. (Poikalainen 2006: 402) 2013. aasta Euroopa Liidu piimatootmise statistikast selgus, et Eesti parandas võrreldes 2012. aastaga oma positsiooni. Kui aasta varem oldi Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas seitsmendal kohal, siis 2013. aasta tulemustega juba viiendal positsioonil. (Bulitko 2014: 17)

Keskmine piimatoodang lehma kohta on Eestis pidevalt suurenenud. 2015. aastal oli keskmine piimatoodang lehma kohta 8337 kilogrammi ehk 104 kilogrammi rohkem kui aasta varem (tabel 1.). (Piimatoodang...2016)

Piimatoodang Eestis lehma kohta aastal 2016 oli väiketootjate grupis väga madal - keskmiselt 5453 kg aastas, suurtootjate grupis 9365 kg. (Aamisepp 2016: 15)

Tabel 1. Keskmine piimatoodang lehma kohta Eestis aastatel 2009-2016, kg

Keskmine piimatoodang lehma kohta, kg								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kasvavalt kokku	6,838	7,021	7,168	7,526	7,990	8,233	8,442	8,833
I kvartal	1,612	1,612	1,612	1,792	1,838	2,019	2,014	2,171
II kvartal	1,760	1,822	1,870	1,930	2,032	2,093	2,100	2,264
III kvartal	1,760	1,821	1,870	1,932	2,088	2,136	2,199	2,258
IV kvartal	1,706	1,766	1,816	1,872	2,032	1,985	2,129	2,140

Allikas: Statistikaamet 2017 [on-line] <https://www.stat.ee/34224>

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i andmetel oli jõudluskontrollialuste lehmade 2016. aasta keskmine piimatoodang 9294 kg. Võrreldes 2015. aastaga on piimatoodang suurenenud veelgi 443 kg. 2016. aastal oli maakondadest kõrgeima piimatoodanguga Tartu maakond keskmise piimatoodanguga ühe lehma kohta 10 300 kg ja veel kaheksas maakonnas oli piimatoodang üle 9000 kg, sealhulgas Järvamaal (9715 kg), Lääne-Virumaal (9706 kg), Raplamaal (9489 kg), Põlvamaal (9433 kg), Pärnumaal (9374 kg), Läänemaal (9347 kg), Jõgevamaal (9233 kg) ja Viljandimaal (9010 kg). (2016. aasta jõudluskontrolli...2017)

Keskmise väljalüpsi kasv lehma kohta on saavutatud paranenud söötmise, aretuse ja pidamistehnoloogiate abil. (Poikalainen 2006: 373)

Müüdava piima hind sõltub väga oluliselt kvaliteedist, rasva- ning valgusisaldusest. Lehmade piimajõudlust ja koostist mõjutavad kõige enam lehmatoog ja pärilikkus, seega on tõuaretus kõige olulisem piimatootmist mõjutav faktor. Tähtsuset järgmisel kohal on õige söötmine, lüps, pidamistingimused jne, millega tagatakse sööda efektiivsem väärindamine toodanguks, stressivaba keskkond, tervis ja heaolu. (Poikalainen 2006: 402)

Tõuaretuse kõrval on piimajõudluse suurenemisele kaasa aidanud ka tehniliste uuenduste pidev juurutamine, mis vähendab töökulu. Lisaks füüsilise töö vähenemisele on tehnilised uuendused aidanud parandada pidamis- ja sanitaaringimusi, piima esmase käitlemise kvaliteeti, andmetöötlust ja palju muud. (Poikalainen 2006: 19)

Eestis toodetakse piima põhiliselt suurtes ja efektiivsetes majapidamistes, kus on ka väga suure piimaanniga lehmad. Loomkoormus põllumajandusmaa hektari kohta on madal, ning võimaluse korral saaks tootmist isegi suurendada. (Valdvee, Klaus 2016)

Ekspordi võimalused on Eesti piimatootmisele olulised, kuna Eesti toodab piima ja piimatooteid üle siseturu vajaduse ning ekspordi võimalustest sõltuvad ettevõtete sissetulekud. Seetõttu on võimalik olemasolevat tootmistaset säilitada vaid ekspordi toel. Eesti ekspordib üle 30% kokku ostetud piimast toorpiimana (arvestatud piima ekvivalendina), mis näitab, et piima eksporditakse suures osas toorainena, jättes väärindamise ja sellest saadava tulu teistele turuosalistele. (Valdvee, Klaus 2016) Piiratud ekspordivõimalused langetavad piima kokkuostuhindasid ning toorpiima müügist saadav tulu ei kata enam tootmiseks tehtud kulutusi. Olulise ekspordipartneri kadumisega paljudele Euroopa Liidu riikidele on tekkinud olukord, kus piima toodetakse rohkem kui on nõudlust ning tulemusel langevad kokkuostuhinnad.

Statistikaameti andmetel eksporditi Eestist 2014.a esimesel poolaastal piima ja piimatooteid 117 mln euro väärtuses. Võrreldes 2013. aasta esimese poolaastaga suurenes piima ja piimatoodete eksport 23,5% ehk 22,4 mln euro võrra. (Hein 2014:13) Kuid 7.augustil 2014. aastal Venemaa kehtestatud impordikeeld Euroopa Liidu põllumajandustoodetele nagu liha, piimatooted ning puu- ja juurviljad, avaldas suurt mõju ka Eesti piimatootmisettevõtetele. (EU Responses...2017) Piimatootjate teiseks oluliseks mõjutajaks on olnud ka 31.märtsil 2015. aastal kadunud Euroopa

Liidu piimatootmist stabiliseerinud kvoodid, mis olid algselt sisse viidud 1984. aastal, et piirata piima ning piimatoodete ületootmist. Mõlemad tegurid on põhjustanud piima ületootmist, mis omakorda on tunduvalt langetanud toorpiima kokkuostuhinda ning kasumeid (Livingstone 2016).

Viimasel viiel aastal on turu olukord piima tootjatele olnud keeruline. Valmistuti, küll kvootide kadumiseks Euroopa Liidus, kuid ei osatud arvestada ühe suurima ekspordituru- Venemaa kadumisega.

Piima kokkuostuhind oli juba enne Venemaa poolt kehtestatud impordipiiranguid langustrendil ning Venemaa impordikeelu tõttu „üle jäänud“ kaubakogus vaid kiirendas hinnalangust. (Hein 2014:15) Kuigi Eestis on üle 30 piima kokkuostja, on töötlejaid üle poole vähem ja suuri töötlejaid, kes tegelikult määravad kokkuostuhinna nii tootjatele kui ka vahendajatele, veelgi vähem. Kuna piimatootjatel puuduvad oma töötlemisvõimalused, tuleb neil leppida kokkuostjate pakutava kokkuostuhinnaga, mis on EL-i madalaim. (Valdvee, Klaus 2016: 1).

Kui veel 2014. aasta aprillini säilis toorpiima ekspordihind veidi üle 400 euro tonni eest, siis alates sama aasta maist hakkas hind järsult odavnema ja oli septembris 250 eurot tonni eest (tabel 2.). (Eesti Statistika...2015: 38) Järgnenud aastal langes piima kokkuostuhind aeglasemalt, jõudes 2015. aasta septembris 226 euron tonni eest, mis on piimatootjate hinnangul talumatult madal. (Valdvee, Klaus 2016: 1). Kuna Statistikaametis on kättesaadavad andmed ka 2017.aasta kohta, on need ka tabelis 2 välja toodud.

Tabel 2. Piima keskmine kokkuostuhind Eestis aastatel 2010-2017, eurot/tonn

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kasvavalt kokku	277,13	322,73	299,97	338,11	327,98	236,93	236,72	326,61
Jaanuar	251,35	312,61	327,28	321,92	395,24	240,26	234,29	326,61
Veebruar	258,93	313,18	328,86	327,31	401,28	238,46	232,54	325,53
Märts	255,77	323,97	327,12	329,78	403,31	250,78	227,41	321,30
Aprill	260,03	329,47	313,34	325,35	396,27	249,85	219,18	..
Mai	267,18	329,10	296,42	326,52	367,51	244,95	211,92	..
Juuni	275,22	326,86	285,19	327,93	327,95	233,73	202,39	..
Juuli	273,98	325,81	273,29	330,83	323,12	233,42	200,43	..
August	275,98	324,92	273,69	333,21	298,76	224,85	207,51	..

Tabeli 2 järg

September	294,88	324,57	277,73	344,91	251,47	227,36	233,02	..
Oktoober	298,93	320,39	285,44	352,78	255,44	229,92	263,86	..
November	300,04	320,35	299,89	361,37	253,56	235,56	296,12	..
Detsember	307,64	320,03	317,05	375,03	249,49	234,39	323,41	..

Allikas: Statistikaamet 2017 [on-line] <https://www.stat.ee/34227>

EL-i riikide piimahinna andmetel 2015. aasta II kvartali kohta nähtub, et viimase aasta jooksul on piima kokkuostuhind kogu Euroopas langenud, kuid riigiti väga erinevas ulatuses. Kui Kreekas langes piima hind vaid 1% võrra, siis Eestis on aastatagusest hinnast järgi jäänud vaid 67%. (Valdvee, Klaus 2016: 1)

Aastate 2010 kuni 2016 võrdluses oli piima realiseerimishind kõige kõrgem 2013. aastal (338 €/t) ja kõige madalam aastatel 2015 ja 2016 (236 €/t). 2015. aastal kujunes põllumajandustootjate raamatupidamise andmebaasi FADN andmetel spetsialiseerunud piimatootjate grupis keskmiseks piima tootmise omahinnaks 255 eurot tonni kohta, kuigi piima eest said tootjad keskmiselt vaid 233 eurot/t. Vaatamata suurele kulude kokkuhoiule tuli piimatootjatel iga toodetud tonni kohta peale maksta juba keskmiselt 22 eurot. (Kriis...2016:1) 2015 aasta teisest poolest hakkasid piima kokkuostuhinnad siiski uuesti tõusma. Kõige kasumlikum oli aga aasta 2011, kus iga toodetud piima tonni kohta saadi keskmiselt 33 eurot kasumit.

Kuna Eesti isevarustus põhiliste piimatoodetega on üle 100%, s.t toodetakse oluliselt rohkem, kui vajab siseturg, siis on piimakarja ja piimatootmise taseme säilitamine otseses seoses ekspordivõimalustega. Piima madal kokkuostuhind võimaldab odava hinnaga eksportides säilitada eksporditavaid koguseid. Eesti seisukohalt ei ole niisugune olukord jätkusuutlik ja ülimadalale kokkuostuhindadega ei õnnestu piimatootmist senisel tasemel säilitada. (Valdvee, Klaus 2016: 1)

Piimatootjad on olnud sunnitud leppima väga madalate kokkuostuhindadega, ning nii mõnelgi juhul toime tulema kahjumiga. See aga on pannud piimatootjad olukorda, kus ollakse sunnitud vaatama üle tootmiseks tehtavad kulutused ning panustama efektiivsemasse tootmisesse, mis pikas perspektiivis võib saada hoopis eeliseks.

Kuigi kokkuostuhinnad on Eestis ühed madalaimad kogu Euroopas, on Eesti piimakarjad ühed parima piimaanniga terves Euroopas. Eesti on olnud võimeline säilitama Venemaa impordikeelu

ning kvootide kadumise eelsed ekspordi kogused, kuid seda kahjuks ainult tänu suurele lehmade jõudlusele ning madalatele kokkuostuhindadele. See mõjutab oluliselt ettevõtete finantsolukorda ning toodangu müügist saadavat tulu. (Valdvee, Klaus 2016: 1)

Toetused omavad samuti olulist osa piimatootmisega tegelevate ettevõtete ärituludes. Muud äritulud on tulud, mis tekivad äritegevuse käigus ebaregulaarselt. Siia kuuluvad ka erakorralised tulud riigi-ja kohalikust eelarvest või Euroopa Liidu institutsioonidelt saadud dotatsioonid. Lisaks kajastatakse muude äritulude all veel näiteks kasum materiaalse ja immateriaalse põhivara, bioloogiliste varade ning kinnisvarainvesteeringute müügist, trahvikulud, viivised ostjate arvetelt. (RJT 2...2016:19) Euroopa Liidu ja riiklikud toetused maksab ettevõtetele välja Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (edaspidi PRIA). Järgnevalt on ära toodud mõned saadaolevatest toetustest piimakarja pidamisega tegelevatele ettevõtetele.

Ühe suurema osa Euroopa Liidu otsetoetustest moodustab ühtne pindalatoetus (ÜPT). Alates 2015. aastast makstakse ühtse pindalatoetuse saajale ka kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetust ehk niinimetatud rohestamise toetust. Aastal 2010 oli ÜPT määraks 91,10 €/ha kohta ning toetus on iga-aastaselt suurenenud, näiteks 2016.aastal oli ÜPT 79,64€/ha ning rohestamise toetus 36,20€/ha ehk kokku 115,84€/ha (Pindalatoetused...2016: 1). Ühtse pindalatoetuse ja rohestamise toetuse määr Eestis suureneb iga- aastaselt ning 2020.aastaks tõuseb hinnanguliselt veidi üle 160 €/ha kohta. (Eesti piima- ja sealihatootjate...2016: 16)

Piimatootjatele makstavad toetused on veel näiteks „Loomakasvatussektori põllumajandustootja erakorraline toetus”, mida saadi aastatel 2015 ja 2016. Toetuse eesmärgiks oli Eesti piimatootjatele anda Euroopa Liidu erakorralist toetust, et osaliselt hüvitada neile pikalt püsinud turuhäiretest ning põllumajandustoodete väga madalatest kokkuostuhindadest tingitud majanduslik kahju. Toetus oli mõeldud neile põllumajandustootjatele, kes oma toodangut tegelikult turustavad ning halva turuolukorra tõttu on kahju kannatanud. Määratud summa arvutamisel kasutati aastal 2015 kehtestatud ühikumäära 85,65 eurot piimalehma kohta ning aastal 2016 ühikumäära 43,25 eurot piimalehma kohta. (Loomakasvatussektori põllumajandustootja...2015: 1)

2011-2013 aastatel Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames välja makstava loomade karjatamise toetuse eesmärkideks on parandada loomade heaolu, säilitada ja parandada

bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta kultuurrohumaa mullaviljakust. Toetusega soodustatakse loomade heaoluga arvestavat ja seda parandavat loomakasvatust. Toetuse määr on veise või hobuse kohta 51,13 eurot aasta. (Loomade karjatamise...2013: 1)

Kuni 2014. aastani piimatootjatele makstud piimasektori eritoetuse eesmärk oli hüvitada loomakasvatajatele osaliselt nende kulutused ja tõsta sellega nende konkurentsivõimet. Toetus määrati piimalehma kohta ning aastal 2011-2014 oli toetuse suuruseks vastavalt 81,84; 86,85; 97,40 ja 102,53 €/piimalehma kohta. Piimasektori eritoetust sai taotleda põllumajandusega tegelev isik, a) kellel oli kuni 100 piimalehma või b) tema ettevõtte asukoht oli saarel, kus ei ole piimatööstust ja kus puudus tasuta püsiühendus piimatööstust omava piirkonnaga. (Eesti piima- ja sealihatootjate...2016: 16)

Piimatootmisettevõtete jaoks on saadavad toetused oluliseks tulude allikaks, mis aitavad korvata pikalt püsinud turuhäiretest ning põllumajandustoodete väga madalatest kokkuostuhindadest tingitud majanduslikku kahju.

Eelnimetatud tulusid määravate tegurite analüüsil selgus, et uuritaval perioodil mõjutasid tulude suurust paljuski ettevõttest endast mitte sõltuvad tegurid.

Kuna piimatootmisettevõtete finantstulemust ei mõjuta ainult tulud vaid ka kulud, on järgnevalt väljatoodud põhilised kulud mõjutavad tegurid piimatootmisettevõtetes.

Piimatootmiseks tehtavad kulud saab jagada püsi- ja muutuvkuludeks. Püsikuludeks loetakse sellised kulud, mis stabiilses tootmiskeskkonnas ei sõltu lehmade piimatoodangust, näiteks ehitiste ja seadmete amortisatsioonikulud. Püsikulude (näiteks ehitiste ja masinate amortisatsioon, tööjõukulud, ülekulud jne) osakaal jääb tootmiskuludes suhteliselt stabiilseks isegi toodangumahu muutuse korral. Muutuvate kulude osakaal kuludest aga võib märgatavalt erineda. Umbes poole kõikidest piimatootmisettevõtte kuludest moodustavad sööda kulud, järgnevad tööjõu ja muud pidamiskulud. Kõige enam sõltub toodangutasemest söödakulu eriti kulutused jõusöödale, kuna suureneb lehmade söömus. Kuid suurema söödakuluga kaasneb üldjuhul ka suurem piimatoodang ning kasum. (Poikalainen...2006: 402- 404) Tabelis 3 on välja toodud piimatootmisettevõtete söödakulude muutused Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas (*Farm Accountancy Data Network – FADN*) andmetel aastatel 2011-2015. Välja on toodud söödakulud suurusgrupis „kõik alates 4000 eurot“ ning eraldi ka

suurusgrupis „kõik alates 500 000 eurot“, kuna sellesse gruppi kuuluvad empiirilises osas analüüsitavad ettevõtted. Eraldi on välja arvatud ka söödakulud looma kohta mõlemas suurusgrupis. Tabeli 3 andmetest järeldeb, et muutused söödakuludes ettevõtetele aastatel 2011-2015 ei ole olnud väga suured. Näiteks uuritava perioodil oli 2013. aastal söötade kulu tõus suurusgrupis „alates 500 000 eurot“ võrreldes 2012.aastaga 5,6%, teistel aastatel on kasv olnud väiksem.

Tabel 3. Söödakulud piimatootmisettevõtetes aastatel 2011-2015

Kulud	Suurusgrupp	2011	2012	2013	2014	2015
Söödad koresööda sööjatele	Kõik alates 500 000 €	649 211	677 493	715 672	708 142	679 145
Sellest omatoodetud	Kõik alates 500 000 €	414 871	406 694	483 742	488 784	443 986
Sööda kulu lehma kohta	Kõik alates 500 000 €	879	967	1 049	1 020	998
Söödad koresööda sööjatele	Kõik alates 4000 €	414 871	406 694	483 742	488 784	443 986
Sellest omatoodetud	Kõik alates 4000 €	235 771	230 062	267 179	258 253	241 735
Sööda kulu lehma kohta	Kõik alates 4000 €	869	942	1 032	1 016	984

Allikas: Autori koostatud FADN andmete põhjal

Oluliseks kululiigiks piimatootmisettevõtetes on ka tööjõukulu. Tabelis 4 on väljatoodud põllumajanduse sektori täistööajaga töötavate töötajate keskmine brutopalk ning ka keskmine tööjõu kulu ettevõttele tunnis. Tööjõukulud on aastate 2011-2015 lõikes pidevalt suurenenud, kuid mitte märkimisväärselt. Näiteks uuritava perioodil oli 2013. aastal brutotunnipalka tõus võrreldes 2012.aastaga 16,4%, teistel aastatel on kasv olnud väiksem.

Tabel 4. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük keskmine brutopalk, eurot/tunnis

Näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Täistööajaga töötajate keskmine brutotunnipalk	4,00	4,38	5,10	5,61	5,89
Keskmine tööjõukulu ettevõttele tunnis	5,83	6,33	7,31	7,91	8,35

Allikas: Statistikaamet 2017. PA5212: Keskmine Brutotunnipalk

Samuti on ettevõtetele kuludeks võetud laenudelt makstavad intressid. Nendega puutuvad kokku ettevõtted, kes kasutavad oma tegevuse rahastamiseks võõrkapitali. Intressimäärad muutuvad pidevalt. Seetõttu on oluline, et ettevõtte oleks valmis intressikulude muutusteks, et olla võimeline tasuma oma laenude tagasimakseid. Tabelis 5 on välja toodud põllumajanduse,

metsanduse ja kalanduse sektorile antavate nii pikaajaliste kui ka lühiajaliste laenude intressimäärad.

Tabel 5. Mittefinantsettevõtetele antud laenude intressimäärad tegevusalade lõikes, jaanuari alguse seisuga.

Põllumajandus, metsandus ja kalandus	2011	2012	2013	2014	2015
Lühiajalised laenud	5,15%	3,77%	3,73%	3,36%	3,95%
Pikaajalised laenud	5,39%	4,30%	3,18%	3,55%	2,83%

Allikas: Autori koostatud Eesti Panga andmete põhjal.

Tabeli põhjal selgub, et vaadeldaval perioodil olid kõrgeimad intressimäärad 2011.aastal. Kui pikaajaliste laenude intressimäärad on 2011.aastat alanenud, siis lühiajaliste laenude intressimäärad on peale 2014.aastat tõusule pööranud.

Eelnevast võib järeldada, et piimatootmisettevõtete kasumit mõjutavad mitmed erinevad tegurid, millest olulisemateks võib nimetada piima kokkuostuhinna muutusi ja ekspordivõimaluste vähenemist. Autori hinnangul suuremate kulude ehk näiteks sisendite (söödad) hinnad uuritava perioodil ei ole olnud nii suure muutusega. Kulud muutuvad küll ajas, kuid mitte piisavalt, et mõjutada väga oluliselt kasumi muutust. Järgnevalt annab autor ülevaate finantsnäitajate analüüsi olulisusest ning selle olemusest, mis võimaldab hinnata ettevõtete finantsseisu.

1.3 Finantsanalüüsi olemus

Piimatootmine põhineb tulu saamise eesmärgil, nagu igasugune muu majandustegevuski. Seetõttu on oluline teada, millest moodustuvad piimatootmise kulud, millised võimalused on tulu suurendamiseks ja kuidas maksimeerida kasumit. (Poikalainen 2006: 401) Selleks on sobilik kasutada finantsanalüüsi. Finantsanalüüs on mõtestatud tegevus, mille käigus uuritakse finantsinformatsiooni. Analüüsi tulemused väljendatakse kas numbriliselt või graafiliselt (analüüsi kvantitatiivmeetodi puhul). Analüüsi eesmärgiks on tulemustele tuginedes langetada juhtimisotsuseid või anda hinnang olukorrale.

Finantsanalüüs on finantsjuhtimise üks osa ning see kujutab endast finantsinformatsiooni alusel ettevõtte möödunud, käesoleva ja tulevikus oodatava finantsolukorra hindamist. Finantsanalüüs on osa kogu ettevõtte majandustegevusega seotud majandusnäitajate analüüsist, mis on suunatud nii kassapõhiste kui ka tekkepõhiste finantsnäitajate analüüsimisele. (Udras 2006:1) Finantsanalüüs võimaldab paremini ning põhjalikumalt mõista finantsaruandlust ja on aluseks finantsotsuste vastuvõtmisel. Finantsaruandlusest on huvitatud ja saavad ettevõtte tegevuse kohta informatsiooni nii juhtkond kui ka pangad, aktsionärid, kreditorid, kliendid, tarnijad, revidendid ja konkurendid. (Tearu, Krumm 2005:15)

Finantsjuhtimist hakati eraldi valdkonnana käsitlema 20.sajandi alguses, kui algas firmade konsolideerimine ning suurtel korporatsioonidel tekkis vajadus leida uusi finantseerimisallikaid. Alates 1950. aastatest muutus finantsjuhtimine järjest analüütilisemaks, sellele eelnevalt oli finantsjuhtimine olnud peamiselt kirjeldav teadusvaldkond. 1990. aastatel keskendus finantsjuhtimine peamiselt inflatsioonile ning selle mõjule äriotsuste langetamisel, finantsinstitutsioonide deregulatsioonile, infotehnoloogia osatähtsuse kasvule, globaalsetele finantsturgudele ja rahvusvahelisele finantsjuhtimisele. (Järve, Veison 2002: 10) 21.sajandi finantsjuhtimist peamisteks mõjutajateks on olnud majanduskriis, kiire turgude globaliseerumine, tehnoloogia kiire areng ning selle mõju ettevõtete tegevusele.

Finantsanalüüsi teostamisel eelnevate perioodide kohta saadakse vajalik informatsioon raamatupidamise aastaaruannetest. Raamatupidamise aastaaruande koostamise ja avaldamise eesmärk on anda aruande kasutajale, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised, raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi, -tulemuse ja rahavoogude kohta

asjakohast ning tõepäraselt esitatud informatsiooni, mida aruande kasutaja saaks oma majandusotsuste tegemisel kasutada. [RT I, 27.12.2016, 3 - jõust. 01.01.2017] Peamised raamatupidamisaruanded, mida analüüsitakse on bilanss, kasumiaruanne ja rahavoogude aruanne ning samuti eelarvestatud aruanded.

Bilanss on raamatupidamisaruanne, mis kajastab teatud kuupäeva seisuga raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit (vara, kohustisi ja omakapitali). (RPS...§ 18 (1))

Kasumiaruanne (tulude ja kulude aruanne) on raamatupidamisaruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi finantstulemust (tulusid, kulusid ja kasumit või kahjumit). (RPS...§ 18 (2)) Kasumiaruanne on tihedalt seotud bilansiga, sest kasumiaruandes toimub bilansi ühe kirje “Aruandeperioodi kasum/kahjum” detailsem iseloomustamine. Kasumiaruanne kajastab ettevõtte majandustegevuse tulemusi aruandeperioodi jooksul.

Kasumiaruandel on kaks võimalikku formaati, sõltuvalt sellest, et kuidas kulusid liigitatakse.

Skeem 1, kus kulud on jaotatud liikide järgi, on lihtsam ning seda kasutavad reeglina väikesed firmad. Skeem 2, kus kulud on jaotatud erinevate osakondade/tegevuste/funktsioonide järgi, on põhjalikum ja annab paremad analüüsivõimalused ning tavaliselt on kasutusel suuremates ettevõtetes. (Raamatupidamise...2010:1)

Rahavoogude aruanne on raamatupidamisaruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi rahavoogusid (raha ja raha ekvivalentide laekumisi ning väljamakseid). Rahavoogude aruandes kajastatakse raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi laekumisi ja väljamakseid rühmitatuna vastavalt nende eesmärgile äritegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse rahavoogudeks. (RPS § 19 (1);(2)).

Rahavood on raha ja selle ekvivalentide laekumised (positiivsed rahavood) ja väljamaksed (negatiivsed rahavood). Rahavoogude aruanne on oluline, kuna sellest on huvitatud nii investeerijad kui ka kreditorid. Ükski teine aruanne seda infot ei edasta. Kasumiaruanne ei edasta rahavoogusid, sest kasumi saamine ei tähenda veel raha laekumist. Bilanss kajastab varadesse paigutatud vahendeid ja nende allikaid. Rahavoogude aruanne kajastab rahaliste vahendite allikaid ning raha suunamist. Rahavoogude aruanne jaotab rahavood äritegevuse, investeerimise ja finantseerimise rahavoogudeks.

Finantsanalüüsi puhul, mis tugineb finantsaruannetele, kasutatakse peamiselt: a) horisontaalanalüüsi ehk muutuste võrdlev hindamine toimub rahalisel ja protsentuaalsel kujul; b) vertikaalanalüüsi ehk üldistatud kujule viidatud aruannete analüüsi ja c) suhtarvu analüüsi. (Zeiger 2012: 24)

Horisontaalanalüüsi puhul võrreldakse kahe või enama perioodi näitajaid ja tuuakse välja aruandekirjete muutused kas rahalisel või protsentuaalsel kujul. Teisisõnu horisontaalanalüüsis näitabki iga aruandekirje muutust aastast aastasse. (Udras 2006:1) Horisontaal analüüs aitab kindlaks määrata täiendavaid investeeeringuid vajavaid tegevusalasid.

Horisontaalanalüüsil võib leida ka nn trendinäitajad, selleks valitakse lähteandmed jooksva aasta aruandest ja võrreldakse neid varasemate aastate näitajatega. Trendinäitajad toovad hästi esile arengutrende ja aitavad otsustada, kuivõrd olulised on toimunud muutused ettevõtte jaoks. Trendinäitajate leidmisel on soovitatav vaatluse alla võtta vähemalt 3 aasta näitajad. (Udras 2006: 1)

Vertikaalanalüüsiks nimetatakse üksikute näitajate osakaalu arvutamist kogumis. Näiteks bilansis arvutatakse välja varade struktuur ning finantseerimisallikate struktuur, uuritakse nende dünaamikat ning võrreldakse normidega. Vertikaalanalüüsis saadud ettevõtte näitajaid konkurentide ja tootmisharu näitajatega võrreldes saab kindlaks määrata, milline on ettevõtte positsioon analoogiliste firmade hulgas. (Tearu, Krumm 2005:17)

Vertikaal- ja horisontaalanalüüsi puuduseks on aga see, et nende põhjal ei saa anda hinnangut ettevõtte tegevuse edukusele. Selleks, et saada põhjalikumat informatsiooni kasutatakse suhtarvude analüüsi.

Suhtarvude analüüs võimaldab esile tuua finantsnäitajate vahelisi seoseid ning hinnata ettevõtte positsiooni tervikuna, saada teada, mis valdkonnas esineb probleeme ning prognoosida tegevust tulevikus. Analüüsi kõigis võrreldakse firma suhtarve eelnevate aastate näitajatega, majandusharu keskmistega, konkurentidega ning prognoosidega. (Tearu, Krumm 2005: 17)

Rahandussuhtarvud liigitatakse:

- Maksevõime ja likviidsussuhtarvud;
- Varade kasutamise efektiivsuse näitajad, toimimissuhtarvud;
- Rentaabluse, tasuvuse suhtarvud;

- Kapitali struktuuri suhtarvud (finantsvõimendus);

Suhtarvudes sisalduva informatsiooni tõlgendamine sõltub suurel määral sellest, kuidas ettevõtte oma aruandeperioodi tehinguid raamatupidamises kajastab. Otsustada firma tervisliku seisundi üle vaid aruandeid lugedes on siiski raske. Siin tulevadki appi finantssuhtarvud, kus finantsnäitajad on omavahel suhestatud loogiliste seoste abil. Kuid ka finantssuhtarvude analüüsil on omad puudused. On oluline, et analüüsi teostaja oleks teadlik nende kasutamise piirangutes. Järgnevalt on väljatoodud tõsisemad puudused, mis võivad esineda finantsanalüüsi käigus. (Finantsanalüüs...2000: 137)

Ettevõtte võrdlemisel tegevusharu keskmiste näitajatega, on oluline kindlaks teha, millisesse majandusharusse ettevõtte kuulub. Kui ettevõtte tegeleb paljudel erinevatel aladel, võib mõnikord olla raske seda määratleda. Sellisel juhul tuleb erilist tähelepanu pöörata võrdlusesse valitavatele firmadele ning normidele. Samuti tuleb arvestada sellega, et avaldatud harukeskmised näitajad on ainult ligilähedased ning pakuvad kasutajale vaid üldiseid juhtnööre, mitte teaduslikus mõttes täpseid keskmisi kõigi tööstusharu firmade või isegi nende firmade representatiivse osa kohta. Tööstusharu keskmine ei pruugi olla sobilik soovitud eesmärgi saavutamiseks, kuna parimal juhul osutab see keskmise firma finantsolukorrale, kuna kaasa on arvatud nii parimad kui ka halvimald ettevõtted. Seetõttu puudub võimalus seeläbi saada ideaalset või parimat määra. Seetõttu võib võrrelda firma majandusnäitajaid ka isevalitud firmade kogumiga või isegi üksiku ettevõttega. Sellisel juhul tuleb aga tähelepanu pöörata sellele, et erinevad ettevõtted kasutavad erinevaid arvestusmeetodeid ning see võib põhjustada erinevusi arvutatud kordajates. Erinevad võivad olla ka ettevõtete põhivahendite amortisatsiooni arvutamise meetodid, mis muudab erinevusi lõpparvutustes. Samuti võib oluline puudus olla paljude ettevõtete hooajalisus, kuna nende ettevõtete raamatupidamisbilansi andmed ja neile vastavad suhtarvud sõltuvad aastaajast, mil aruanded on koostatud. (Finantsanalüüs...2000: 139)

Kuid hoolimata mõningatest puudustest ning piirangutest on rahanduslikud suhtarvud kasulik instrument ettevõtte finantsolukorra analüüsimiseks. Tuleb olla teadlik, pöörata tähelepanu olemasolevatele puudustele ning nendega analüüsi käigus arvestada. Finantsanalüüsi peamine väärtus seisneb selles, et see võimaldab teada saada, milliseid küsimusi tuleks küsida ning milliseid eesmärgi püstitada. (Finantsanalüüs...2000: 139)

1.4. Finantssuhtarvude arvutamine

1.4.1 Maksevõime ja likviidsussuhtarvud

Maksevõime ehk likviidsuse analüüs seisneb põhiliselt ettevõtte lühiajalise maksevõime analüüsimises, mille käigus püütakse hinnata ettevõtte võimet õigeaegselt oma võlgnevusi kustutada. Ettevõtte võime lühiajalisi võlgu tähtajaliselt tasuda sõltub suuresti sellest, kas ettevõttel on küllaldaselt raha või kergesti rahaks muudetavat vara. Sellest lähtuvalt on maksevõime ja likviidsusnäitajad seotud käibevaraga või selle osaga, kuna käibevara arvelt tasutakse võlad. Kõige likviidsem vara on sularaha või pangakontod, järgnevad lühiajalised väärtpaberid ja lühiajalised võlgnevused. (Zeiger 2012: 24)

Maksevõime tase on laialt levinud suhtarv lühiajaliste võlgade maksevõime hindamiseks. Kui maksevõime tase on liiga madal, võib ettevõttel tekkida raskusi lühiajaiste kohustuste tasumisega, mis viitab sellele, et mõnda liiki käibevara on liiga vähe või on lühiajaline võlgnevus liiga suur. Antud näitaja tase sõltub käibevarade koosseisust, tootmistsükli pikkusest ja arvelduste korrast.

$$\text{Maksevõime tase} = \frac{\text{Käibevara}}{\text{Lühiajalised kohustused}} \quad (1)$$

Ülemäärasele investeerimisele käibevarasse viitab aga liiga kõrge maksevõime taseme väärtus. Hindamiseks on pangad kasutusele võtnud maksevõime hindamise kriteeriumid. (Zeiger 2012: 25):

- Hea 1,6;
- Rahuldav 1,2-1,59;
- Mitterahuldav 0,9-1,19;
- Nõrk alla 0,9

Likviidsuskordaja (maksevõime kordaja) näitab ettevõtte võimet tasuda lühiajalisi kohustusi kõige likviidsemate vahendite arvelt. Likviidsuskordaja näitab, mitme rahaühiku ulatuses on likviidseid varasid ühe rahaühiku lühiajaliste kohustuste tasumiseks.

$$\text{Likviidsuskordaja} = \frac{\text{Käibevara} - \text{Varud} - \text{Ettemaksed}}{\text{Lühiajalised kohustused}} \quad (2)$$

Likviidsuskordaja hindamiseks on kasutusele võetud järgmised hindamiskriteeriumid:

- Hea 0,9;
- Rahuldav 0,6-0,89;
- Mitterahuldav 0,3-0,59;
- Nõrk alla 0,3.

Likviidsuskordaja näitaja, mis on < 2, viitab ebaefektiivsele käibekapitali kasutamisele. (Zeiger 2012: 26)

Maksevalmiduse kordaja näitab, millise osa lühiajalistest kohustustest on ettevõtte võimeline kohe tasuma. Selleks arvutatakse likviidsete varade summast maha vähem likviidsed osad (lühiajalised nõuded). (Accounting tools...2017:1)

$$\text{Maksevalmiduse kordaja} = \frac{\text{Raha} + \text{Lühiajalised väärtpaberid}}{\text{Lühiajalised kohustused}} \quad (3)$$

Vahetu maksevalmiduse kordajat loetakse heaks, kui selle arvväärus on 0,2 kuni 0,4.

1.4.2 Varade kasutamise efektiivsuse näitajad, toimimissuhtarvud

Efektiivsuse näitajate abil hinnatakse ettevõtte varade kasutamise intensiivsust ja efektiivsust müügitulu genereerimisel. Reeglina võrreldakse nende suhtarvude abil mingit vara mingi teise vara kasutamist iseloomustava näitajaga, näiteks varusid võrreldes müügituluga. (Zeiger 2012: 26)

Varude käibekordaja näitab kauba- ja tootmisvarude kasutamise ja müügi efektiivsust. Liigsed varud mõjutavad negatiivselt varade kasutamist tervikuna ning avaldavad mõju ka firma maksevõimele. Madal varude käibekordaja kajastab liigseid varusid või raskusi varade realiseerimisega. Varude kuhjumist õigustab oodatav hinnatõus. Oluline on arvesse võtta majandusharu milles ettevõtte tegutseb. (Tearu 2005: 24)

$$\text{Varude käibekordaja} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Varude keskmine maksumus}} \quad (4)$$

Põhivara käibesiduvus (materiaalse põhivara käibesagedus) näitab mitu rahaühikut müügitulu teenib iga põhivarasse investeeritud rahaühik ehk näitab, kui efektiivselt kasutati ettevõtte põhivara müügitulu genereerimisel. (Zeiger 2012: 27)

$$\text{Põhivara käibesiduvus} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Põhivara keskmine maksumus}} \quad (5)$$

Kõrge käibekordaja näitab, et põhivarasid kasutatakse efektiivselt. Madal käibekordaja viitab liigsele investeerimisele põhivarasse või kasutult seisvale põhivarale võrreldes müügituluga. (Zeiger 2012: 27) Põhivarade käibesiduvust mõjutavateks teguriteks on ka näiteks põhivara maksumus, kasutamise aeg, amortisatsiooni arvutamise meetod ning ka liisingu korras põhivarade kasutamise aste.

Koguvara käibesiduvus (aktivate tulukus) iseloomustab ettevõtte varade kasutamist tervikuna. Koguvara käibesiduvus iseloomustab seda, mitu müügi netokäibe rahaühikut tuleb ühe varasse investeeritud rahaühiku kohta. (Tearu, Krumm 2005:22)

$$\text{Koguvara käibesiduvus} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Keskmine koguvara}} \quad (6)$$

Mida kõrgem on koguvara käibesiduvus, seda kõrgem on varade kasutamise efektiivsus.

1.4.3 Rentaabluse, tasuvuse suhtarvud

Tasuvuse ehk rentaablu suhtarvud annavad hinnangu ettevõtte tegevusele tervikuna. Tasuvuse suhtarvud näitavad kuivõrd efektiivselt genereeritakse kasumit müügist, varadelt ning omakapitaalt.

Müügitulu ärirentaablus iseloomustab ettevõtte äritegevuse efektiivsust. Müügitulu ärirentaablus näitab müügikäibe iga rahaühiku tasuvust peale müüdud toodete kulu ja turustus- ning üldiste halduskuude mahaarvamist. (Accounting tools...2017:1)

$$\text{Müügitulu ärirentaablus} = \frac{\text{Ärikasum}}{\text{Müügitulu}} \quad (7)$$

Müügitulu puhasrentaablus näitab puhaskasumi osa müügitulus. See on üks kõige sagedamini kasutatavatest rentaabluse näitajates. Näitaja järgi on võimalik hinnata kui suure osa müügitulust oleks maksimaalset võimalik reinvesteerida. (Zeiger 2012: 29)

$$\text{Müügitulu puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Müügitulu}} \quad (8)$$

Koguvara (aktiva) puhasrentaablus ROA (inglise keeles *return on assets*) mõõdab varasse tehtud investeeringute tasuvust puhaskasumi baasil. Koguvara puhasrentaabluse näitaja võimaldab hinnata, kas ettevõtte varade all olev raha on otstarbekam investeerida mujale.

$$\text{Koguvara puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Koguvara}} * 100 \quad (9)$$

Koguvara puhasrentaabluse näitajat võib pidada ka ettevõtte edukuse kriitiliseks näitajaks. Eduka ettevõtte koguvara puhasrentaabluse näitaja ületab pankade poolt pakutavat deposiidi intressimäära. (Zeiger 2012: 29)

Omakapitali puhasrentaablus ROE (inglise keeles *return on equity*) on kõige olulisem kasumitootluse näitaja ning kajastab omanikke poolt ettevõtte paigutatud kapitali tasuvust. Mida kõrgemad on omakapitali rentaablus, seda efektiivsemad on investeeringud antud firmasse. (Tearu 2005:29)

$$\text{Omakapitali puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Omakapital}} * 100 \quad (10)$$

Kõrge omakapitali puhasrentaablus viitab ka sellele, et ettevõtte kasutab suures osas võõrkapitali ning on seetõttu riskantne. Võõrvahendite kasutamine on igati normaalne, kuid sealjuures peab arvestama, et see on tasuline. Finantsvõimendus on ettevõttele soodne, kui laenatud summadelt teenitakse rohkem nende kasutamise eest makstavast tasust, ehk kui varade rentaablus on kõrgem kui intressimäär. Madal omakapitali puhasrentaablus aga võib viidata ettevõtte konservatiivsele rahanduspoliitikale. (Tearu 2005:29)

1.4.4 Kapitali struktuuri suhtarvud (finantsvõimendus)

Finantsvõimenduse all mõistetakse ettevõtte varade osalist finantseerimist võõrvahenditega. Finantsvõimenduse analüüs võimaldab hinnata, millisel määral kasutab ettevõtte oma vajaduste rahuldamiseks laenatud vahendeid ning, kas ettevõtte on võimeline maksma võõrvahendite katmisega seotud kulusi. (Tearu, Krumm 2005:24) Laenatud vahendite suurenemisel finantseerimises tõuseb finantsvõimendus ja risk, kuna ettevõttel on vaja täiendavaid vahendeid intresside ja laenude tasumiseks. Juhul kui firma ei ole võimeline tasuma oma võlgasid, ootab ettevõtet pankrot. Finantsvõimendus on ettevõttele soodne kui, laenatud summadelt teenitakse rohkem nende kasutamise eest makstavast tasust, ehk kui varade rentaablus on kõrgem kui intressimäär. Ebasoodsa finantsvõimenduse juures aga ületavad võõrvahendite kasutamisega seotud kulud nende abil teenitud kulusid. (Tearu, Krumm 2005:30)

Võlakordaja näitab, kui suur osa ettevõtte varadest on finantseeritud võõrvahenditega. Mida väiksem suhtarv, seda väiksem võõrvahendite osatähtsus varade finantseerimisel. Võlakordaja näitaja ei tohiks olla suurem kui 0,6...0,7. (Zeiger 2012: 30)

$$Võlakordaja = \frac{Lühiajalised\ kohustused + pikaajalised\ kohustused}{Koguvara} \quad (11)$$

Kõrgem võlakordaja näitab, et ettevõtte varasid finantseerivad põhiliselt kreditorid, mitte aga omanikud (aktsionärid). Kreditoride seisukohast on vastuvõetavam, kui antud näitaja on madal või mõõdukas, kuna siis on tõenäolisem, et nad on ettevõtte finantsraskuste korral enam kaitstud.

Soliidsuskordaja näitab omakapitali osakaalu ettevõtte finantseerimisallikates. Mida suurem on soliidsuskordaja näitaja, seda väiksem on võõrvahendite osatähtsus ja seda suurem on omavahendite osatähtsus finantseerimisallikates. Soliidsuskordaja arvvärtus peaks olema vähemalt 0,3...0,4.

$$Soliidsuskordaja = \frac{Omakapital}{Kohustused + Omakapital} \quad (12)$$

Intressikulude kattekordaja näitab, millises ulatuses on ärikasum suuteline katma intressikulusid. Ettevõtte ärikasum on kasumi see osa, mis on enne intressikulu ja

tulumaksukulu. Selleks, et ettevõtte oleks võimeline tasuma oma laenudelt makstavaid intressisummasid, peab tema ärikasum katma ka sama perioodi intressisumma. Juhul kui intressikulude kattekordaja suhtarv on positiivne, tähendab see seda, et ettevõtte ärikasum on suuteline katma intressikulud nii mitu korda, kui suur on vastav suhtarv. Negatiivne intressikulude kattekordaja tähendab, et ärikasum ei ole piisav intressikulude katmiseks. (Zeiger 2012: 31)

$$\text{Intressikulude kattekordaja} = \frac{\text{Ärikasum}}{\text{Perioodi intressikulu}} \quad (13)$$

Järgnevalt antakse töö empiirilises osas ülevaade uuritavatest ettevõtetest ning analüüsitakse ettevõtete finantsnäitajaid kasutades selleks eelnevalt kirjeldatud finantssuhtarvude analüüsi meetodit.

2. OÜ Halinga ja OÜ Estonia finantsnäitajate analüüs

2.1. Uurimismetoodika ja ettevõtete lühiiseloostused

Bakalaureusetöö eesmärk on hinnata piimatootmisettevõtete osühing Halinga ja osühing Estonia finantsseisu aastatel 2011 kuni 2015. Võrdlusesse valitud ettevõtete põhiline tegevusala on piimatootmine. Taimekasvatuse osatähtsus on nendes ettevõtetes ennekõike piimatootmist toetava väärtusega. „Loomakasvatuse sektori põllumajandustootja erakorraline toetus 2015” statistika andmed PRIA kodulehel näitavad, et loomade arvu poolest kuuluvad need ettevõtted Eesti suurimate piimatootjate hulka ning nende ettevõtete lehmade arv on üsna sarnane. Sellest tulenevalt valitigi need ettevõtted uurimisobjektideks.

Finantsanalüüsi käigus analüüsitakse piimatootjate olukorda viie aasta lõikes ning võrreldes konkurendiga. Viies läbi finantsanalüüsi, on võimalik hinnata ettevõtete jätkusuutlikkust. Eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvantitatiivset analüüsi, viiakse läbi finantssuhtarvude analüüs. Tulemused väljendatakse numbriliselt ning graafiliselt. Ettevõtete tegevuse hindamiseks võrreldakse OÜ Halinga ning OÜ Estonia suhtarve eelnevate aastate näitajatega nii ettevõtte siseselt kui ka võrreldes konkurendiga. Tulenevalt Eesti raamatupidamise seadusest nende ettevõtete, kelle majandusaasta kestab 01.01.–31.12.2016, on majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaeg hiljemalt 30.06.2017. 2017. aasta aprilli seisuga ei ole OÜ Estonia ning OÜ Halinga teinud äriregistris kättesaadavaks 2016. aasta majandusaasta aruandeid. Seetõttu analüüsitakse käesolevas töös 2011- 2015 majandusaasta aruandeid. Töös kasutatavad algandmed saadakse ettevõtete OÜ Halinga ning OÜ Estonia 2011-2015 majandusaasta aruannetest.

Aruannete tõlgendamisel peetakse esmatähtsaks likviidsuse, efektiivsuse, tasuvuse ning kapitali struktuuri näitajaid. Näitajate arvutamiseks ja hindamiseks võetakse aluseks bilanss ning kasumiaruanne. Bilansi ja kasumiaruande kohta on koostatud koondtabelid. (Lisa 1-4) Koondtabelitesse kogutud andmeid on välja arvutatud teoreetilises osas esitatud valemite abil, mis on koondtabelitena välja toodud lisades 5 ja 6. Selleks, et saadud tulemustest parem

ülevaade saada, on andmed töö analüüsi osas esitatud, kas jooniste või tabelite abil. Suhtarve on vajalik analüüsida, et avastada võimalikud ettevõtte rahandusseisundi riskikohad, mis võivad tulevikus probleeme tekitada ning leida eelised, millest võiks ettevõtte tulu saada, eelkõige just juhtimisotsuste tegemisel.

Osaühing Estonia on Eesti tootjatele kuuluv põllumajandusettevõtte. Ettevõtte asub Järvamaal Türi vallas Oisu alevikus. OÜ Estonia põhitootmisharud on looma- ja taimekasvatus. Ettevõtte tegeleb põllumajandussaaduste tootmise ja turustamisega. Põhilised tootmisharud on piima- ja teraviljatootmine. Üle poole toodetud viljast müüb OÜ Estonia erinevatele vilja kokkuostjatele, ülejäänu kasutab oma loomadele söögiks. Aastal 2015 oli karjas olevate lehmade arv keskmiselt 1 554. OÜ Estonia on piirkonnas suurim tööandja. Ettevõtte on alalise tööjõuga hästi varustatud. 2011. aastal oli keskmine töötajate arv ettevõttes 141. 2015. aasta keskmisena oli ettevõttes 122 alalise lepinguga töötajat ning 35 ajutise lepinguga töötajat, kes töötasid lühiajaliselt. 2012. aastal ehitati uus noorkarja laut, mis valmis 2013 aastal. 2013.aastal alustati ka uue lüpsifarmi ehitust ning 2014. aasta lõpus viidi loomad uude farmi. OÜ Estonia kasutas 2011. aastal 2 257.91 ha maad ning põhikarjas oli keskmine lehmade arv 1 644 lüpsilehma. 2015. aastal oli keskmine lehmade arv karjas 1 582. OÜ Estonia 2015. aasta loomakasvatuse tootmisnäitajad paranesid oluliselt võrreldes 2014. aastaga. Keskmine väljalüps tõusis 9 346 kg-ni aastas, mis on üle Eesti keskmise. (OÜ Estonia majandusaasta...2011-2015)

OÜ Halinga on Pärnumaal Halinga vallas 1.septembril 1992. aastal asutatud ettevõtte. OÜ Halinga põhitegevusalaks on segapõllumajandus ehk piimakarjakasvatus ja taimekasvatus. Taimekasvatuse eesmärgiks on toota piimatootmiseks vajalikud silo ja teraviljasaadused. OÜ Halingal on kokku 3000 kaasaegset ja kõikidele nõuetele vastavat loomakohta ja seda kolmes erinevas kohas - Halinga, Are ja Vigala vallas. See annab võimaluse ka tulevikus selles piirkonnas tegeleda veisekasvatuse ja piimatootmisega. 2011. aastal alustas OÜ Halinga uue farmikompleksi ehitamist ning jätkas Siugu farmikompleksi ehitust. 2012. aastal lõpetati kahe farmi ehitus, mille kogumaksumuseks kujunes 8,2 miljonit eurot. 2013. aastal lõpetati Vigala Põhjafarmi rekonstrueerimine, millega lisandus 280 lüpsikohaga kaasaegne lüpsifarm. OÜ Halingal oli 2015 aasta lõpuks kokku 3 000 loomakohta kolmes erinevas kohas- Halinga, Are ja Vigala vallas. OÜ Halinga kasutas 2011. aastal 5 200 ha maad. Põhikarjas oli 2011. aastal bilansipäeva lõpuks 1 583 lüpsilehma. 2015. aastal oli lehmade arv karjas 1 632. 2011. aasta

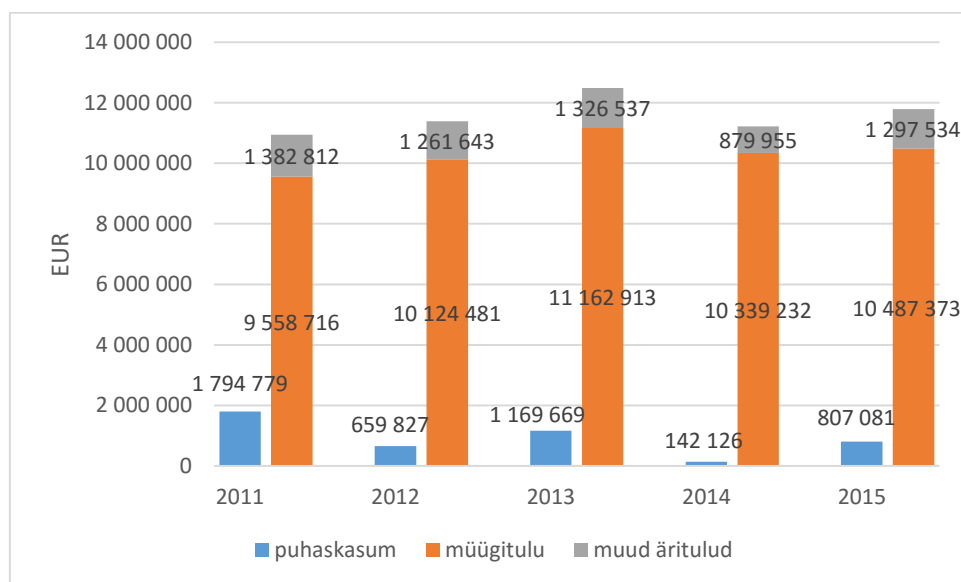
keskmisena oli ettevõttes 93 töötajat ning aastaks 2015. oli töötajate keskmine arv vähenenud 77-le. 2014. aastal jäi Halinga OÜ keskmine väljalüps alla Eesti keskmise. Halinga OÜ lehmade keskmine väljalüps oli 2015 aastal üle 8 100 kg lehma kohta, mis oli samuti alla Eesti keskmise. Halinga OÜ on seadnud eesmärgiks tõsta piima väljalüps lehma kohta üle Eesti keskmise. Teravilja kasvatuse ülesandeks on oma karja vajaduste rahuldamine. (OÜ Halinga majandusaasta...2011-2015)

2.2 Finantssuhtarvude analüüs

2.2.1 OÜ Estonia ja OÜ Halinga müügitulud, muud äritulud ja puhaskasum

Piimalehmade pidamise peamiseks stiimuliks on majanduslik kasu, mis jääb toodete müügist saadud tulust tootmiseks tehtud kulutuste lahutamise järel. Oluline osa on piimatootmisega tegelevate ettevõtete tuludes ka erinevatel toetustel, mida kajastatakse majandusaasta aruandes muude ärituludena.

Joonisel 1 on näha ülevaade ettevõtte OÜ Estonia müügitulu, muude äritulude ning puhaskasumi absoluutnäitajatest.

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia majandusaasta aruannete põhjal

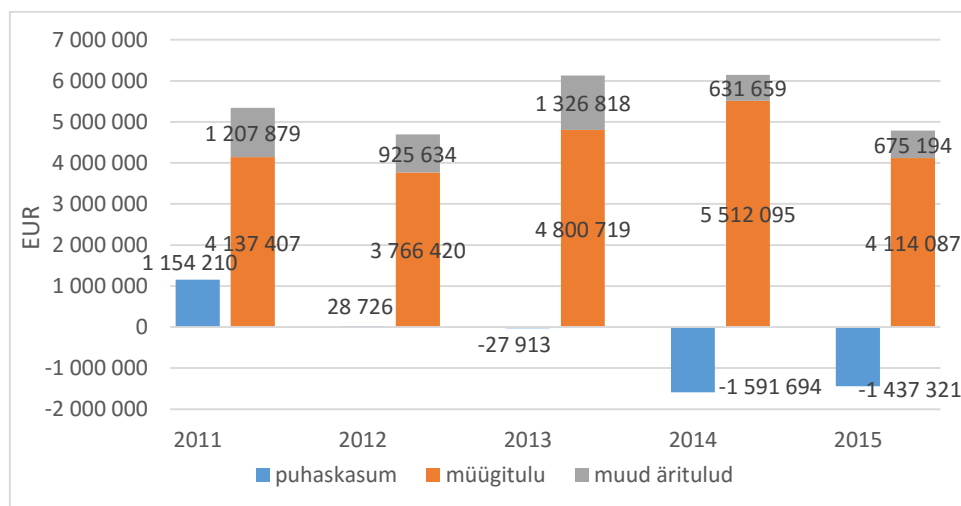
Joonis 1. OÜ Estonia müügitulu, muud äritulud ja puhaskasum aastatel 2011-2015

OÜ Estonia müügitulu kasvas aastatel 2011 kuni 2013, mis olid piimatootmisele igati edukad aastad. Alates 2014. aastast kui Venemaa kehtestas impordikeelu ning piimahinnad hakkasid langema, langes ka ettevõtte müügitulu.

Aastal 2015 suutis OÜ Estonia müügitulu siiski suurendada, kuid seda teravilja müügi arvelt. Aastal 2015 saadi müügitulu piima müügist 3 793 404 eurot, aasta varem 2014. aastal saadi tulu piima müügist 4 522 997. Teraviljamüügist saadi müügitulu 2015 aastal 2 277 732 eurot, aasta varem oli teravilja müügist saadud tulu peaaegu poole väiksem, 1 200 911 eurot. Seega suurem teraviljamüük kompenseeris piimamüügist madalate piima kokkuostuhindade tõttu saamata jäänud tulu. Muudest ärituludest moodustas suurima osa tulu sihtfinantseerimisest ehk PRIA-lt saadud toetused, millest suurima osa 644 135 eurot moodustas pindalatoetus ning 196 607 eurot moodustas keskkonnasõbraliku majandamise toetus. Samuti saadi karjatamise ning ebasoodsa piirkonnatoetust. Muud äritulud on aastate lõikes jäänud enamvähem samaks. (OÜ Estonia majandusaasta...2015)

OÜ Estonia puhaskasum oli suurim aastatel 2011 ja 2013, vastavalt 1 794 779 ja 1 169 669. Madalaim puhaskasum oli ettevõttel aastal 2014, kõigest 142 126. Ettevõtte puhaskasum oli aastal 2014 263% madalam kui aastal 2011.

Joonisel 2 on näha ülevaade ettevõtte OÜ Halinga müügitulu, muude äritulude ja puhaskasumi absoluutnäitajatest.

Allikas: autori koostatud OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

Joonis 2. OÜ Halinga müügitulu, muud äritulud ja puhaskasum aastatel 2011-2015

OÜ Halinga müügitulu on aastatel 2011 kuni 2014 püsivalt kasvanud. Aastal 2015 langes müügitulu 2011 aasta tasemele. Halinga OÜ jaoks oli 2014. aasta märksõnaks piima kokkuostuhindade langus, sest Halinga OÜ põhitegevuseks on toorpiima tootmine ja ettevõtte ei suutnud piisavalt kiiresti hinnalangusele reageerida. (OÜ Halinga majandusaasta...2014)

OÜ Halinga muud äritulud on saadud peamiselt PRIA-lt saadud toetustest ning tuludest materiaalse põhivara müügist. Aastal 2014 saadi tulusid materiaalse põhivara müügist 248 299 eurot ning tulusid sihtfinantseerimisest 376 529 eurot, aastal 2013 olid näitajad vastavalt 321 015 eurot ning 858 370 eurot. (OÜ Halinga majandusaasta...2014) Muud äritulud olid kõrgeimad aastatel 2011 ja 2013 ning madalaimad aastatel 2014 ning 2015.

OÜ Halinga puhaskasum oli kõrgeim aastal 2011, 1 154 210 eurot. Järgnevatel aastatel on näitaja püsivalt langenud ning aastast 2013 on ettevõtte teeninud kahjumit. 2011 aastal oli kahjum suurim -1 591 694 eurot.

Järgnevalt on näitena välja toodud mõned OÜ Estoniale ning OÜ Halingale määratud toetused aastatel 2011-2015.

Suurima osa piimatootjatele määratud toetustest moodustab Euroopa Liidu ühtne pindalatoetus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus. Määratud summa arvutamisel kasutati kehtestatud ühikumäära eurot hektari kohta. Ühikumäär on aastati erinev kuid on aastat 2011 pidevalt suurenenud. Näiteks 2011. aastal oli määr 91,10 €/ha kohta, 2013. aastal 109,20 €/ha kohta ning 2015. aastal 115,65 €/ha (tabel 6).

Tabel 6. Ühtne pindalatoetus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus 2011-2015, eurot

Ettevõtte	2011	2012	2013	2014	2015
OÜ Estonia	524 259	560 833	579 411	644 135	429 381
OÜ Halinga	398 762	451 071	422 000	323 380	252 531

Allikas: Autori koostatud Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA) „Ühtne pindalatoetus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus 2011-2015“ andmete põhjal

Loomakasvatuse sektori põllumajandustootja erakorraline toetuse määratud summa arvutamisel kasutati aastal 2015 kehtestatud ühikumäära 85,65 eurot piimalehma kohta ning aastal 2016

ühikumäära 43,25 eurot piimalehma kohta (tabel 7). (Loomakasvatussektori põllumajandustootja...2015)

Tabel 7. Loomakasvatussektori põllumajandustootja erakorraline toetus aastal 2015, eurot

Ettevõte	2015
OÜ Halinga	139 780
OÜ Estonia	135 498

Allikas: Autori koostatud Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) „Loomakasvatussektori põllumajandustootja erakorraline toetus 2015“ andmete põhjal

Loomade karjatamise toetuse määr on veise või hobuse kohta 51,13 eurot aasta (tabel 8). (Loomade karjatamise...2013)

Tabel 8. Loomade karjatamise toetus aastatel 2011-2014, eurot

Ettevõte	2011	2012	2013	2014
OÜ Halinga	52 152	46 017	46 017	51 130
OÜ Estonia	40 801	31 700	2430	-

Allikas: Autori koostatud Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) „Loomade karjatamise toetus 2011-2014“ andmete põhjal

Piimasektori eritoetuse summa määrati piimalehma kohta ning aastal 2011-2013 oli toetuse suuruseks vastavalt 81,84; 86,85 ja 97,40 €/piimalehma kohta. (tabel 9). (Loomakasvatuse...2011)

Tabel 9. Loomakasvatuse täiendav otsetoetus ja piimasektori eritoetus aastatel 2011-2013, eurot

Ettevõte	2011	2012	2013
OÜ Estonia	293 933	337 124	314 179
OÜ Halinga	189 985	217 901	244 592

Allikas: Autori koostatud Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) „Loomakasvatuse täiendav otsetoetus ja piimasektori eritoetus aastatel 2011-2013“ andmete põhjal

Sellest võib välja lugeda, et toetustel on ettevõtete muudes ärituludes oluline osa, ilma milleta oleksid ettevõtted võinud ebasoodsast turuolukorrast ning madalatest piima kokkuostuhindadest tingituna sattuda suurtesse raskustesse näiteks võlgade tasumisel.

Absoluutnäitajatest võib välja lugeda, et aasta 2014 Venemaa kehtestatud piimatoodete impordikeeld ning 2015. aastal piimakvootide kadumine Euroopa Liidus, mis langetas oluliselt

piimahindu alates 2014 aasta teisest poolest, on oluliselt langetanud mõlema ettevõtte müügitulusid. OÜ Estonia on suutnud aastatel 2014 ja 2015 müügitulud hoida peaaegu samal tasemel nagu eelnevatel aastatel vaid teraviljamüügist saadud tulu tõttu. OÜ Halinga müügitulud on aga aastatel 2014 ja 2015 oluliselt langenud. Joonisetal 1 ja 2 väljatoodud ettevõtete puhaskasumi ning müügitulu näitajate põhjal saame välja arvutada müügitulu puhaskasutablu suhtarvud.

Müügitulu puhaskasutablu võimaldab hinnata OÜ Estonia ja OÜ Halinga müügitulu iga rahaühiku tasuvust peale kõikide kulude mahaarvamist (tabel 10). Heaks näitajaks peetakse 5-10%, kuid see sõltub ka ettevõtte tegevusalast ning ettevõtte käibe suuruselt. Mida suurem käibe, seda madalam võib olla puhaskasumi tase.

Tabel 10. OÜ Estonia ja OÜ Halinga müügitulu puhaskasutablu aastatel 2011-2015

Müügitulu puhaskasutablu	2011	2012	2013	2014	2015
OÜ Estonia	18.78%	6.52%	10.48%	1.37%	7.70%
OÜ Halinga	0.28%	0.01%	-0.01%	-0.29%	-0.35%

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

OÜ Estonia müügitulu puhaskasutablu oli kõrgeim, 18,78% aastal 2011, mis näitab, et ettevõtte sai 18,78 senti kasumit igalt müügitulu eurolt. OÜ Estonial müügitulu puhaskasutablu oli kõige madam aastal 2014, kui näitaja oli vaid 1,37%, mis näitab, et kasumit saadi 1,37 senti, mida on 17,41 senti vähem kui aastal 2011. OÜ Estonia müügitulu suurenemine 2015. aastal toimus teravilja müügi arvelt, kuna toorpiima kokkuostuhinnad olid 2015. aastal madalaimal tasemel.

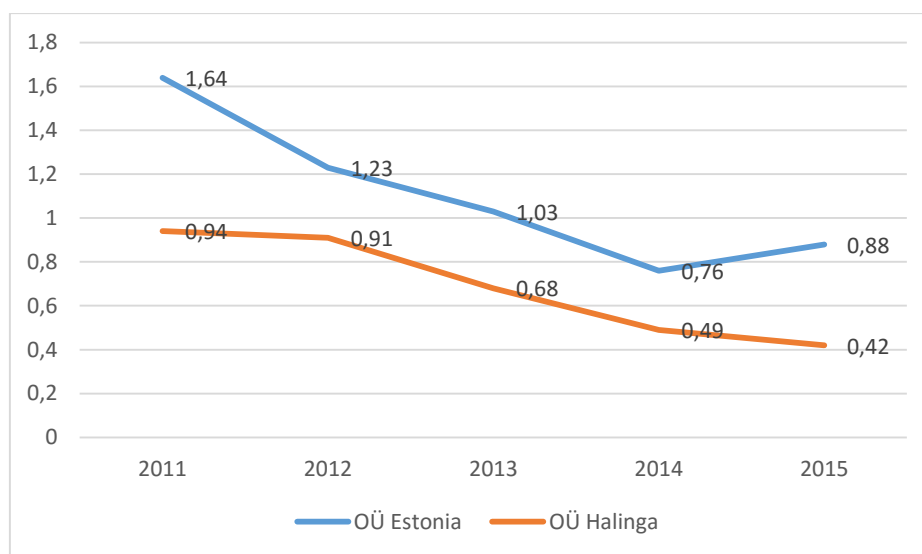
OÜ Halinga müügitulu puhaskasutablu näitaja oli samuti kõrgeim aastal 2011, kui näitaja väärtuseks oli 0,28%, mis tähendab, et ettevõtte sai 28 senti kasumit igalt müügitulu eurolt. Järgnevatel aastatel on müügitulu puhaskasutablu olnud pidevas languses ning alates aastast 2013 negatiivne, mis tähendab, et ettevõtte ei saa kasumit, vaid on kahjumis. Aastaks 2015 oli müügitulu puhaskasutablu näitaja langenud viie aasta madalaimale tasemele, olles -0,35%. See tähendab seda, et aastal 2015 oli OÜ Halinga kahjum igalt müügitulu eurolt 35 senti.

OÜ Estonia on müügitulu puhaskasutablu näitajad on paremad kui OÜ Halinga omad, kuid siiski madalad. OÜ Estonia on suutnud peale viimast langust 2014. aastal uuesti müügitulu puhaskasutablu suurendada kui OÜ Halinga näitajad on olnud pidevas langustrendis.

Müügitulu puhاسrentaabluse näitajad on olnud langustrendis tulenevalt piimakokkustu hindade pidevast langusest. Mõlema ettevõtte näitajad langesid märgatavalt aastal 2014. Põhjustatuna piima kokkuostuhinna märgatavast langusest 2014. aasta teisel poolel, langes madalaimale tasemele 2015. aastal. Ettevõtetel tuleks leida võimalusi puhaskasumi suurendamiseks, näiteks võiks seda teha müügitulu säilitades ning kulusid vähendades. Näiteks 2014. aastal jäi Halinga OÜ keskmine väljalüps lehma kohta alla Eesti keskmise. OÜ Halinaga saaks efektiivsust tõsta näiteks püüdes oma tootmisnäitajalt jõuda Eesti keskmise tasemeni.

2.2.2 Maksevõime ja likviidsuse suhtarvud

Maksevõime taseme analüüsimine võimaldab hinnata ettevõtete OÜ Halinga ning OÜ Estonia maksevõimet lühiajaliste võlgade tasumisel (joonis 3).

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

Joonis 3. OÜ Estonia ja OÜ Halinga maksevõime tase aastatel 2011-2015

Kõrgeim maksevõime oli mõlemal ettevõttel 2011. aastal, sellest alates on maksevõime tase olnud langustrendil. Hea maksevõime taseme näitaja 1,6, oli 2011. aastal vaid OÜ Estonial, OÜ Halinga maksevõime taseme näitaja oli samal aastal mitterahuldav, vaid 0,94.

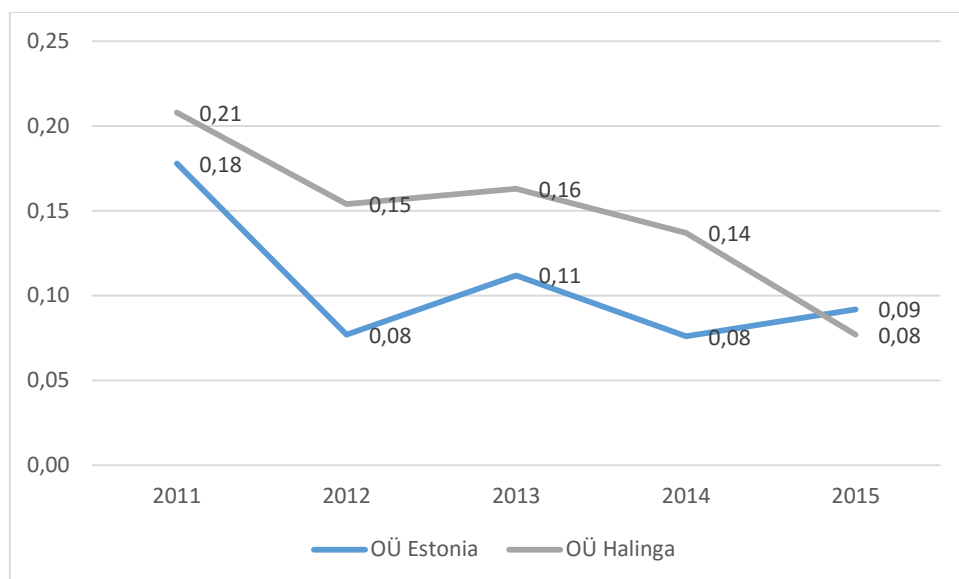
OÜ Halinga maksevõime tase oli samuti aastal 2012 mitterahuldav. Aastast 2013 oli maksevõime tase nõrk, lagedes 0,68-le. Madal maksevõime tase viitab sellele, et OÜ Halinga lühiajaline võlgnevus on liiga suur või on mõnda liiki käibevara liiga vähe, mis tuleneb samal aastal tehtud suurest investeeringust kui alustati uue farmikompleksi ehitust ning järgnevatel aastatel tehtud investeeringutest kahe farmi rekonstrueerimisse.

Kuigi OÜ Estonia maksevõime tase oli 2011. aastal hea, on ka see järjest vähenenud, olles 2013. aastal rahuldav. Viimasel kahel, 2014. ja 2015. aastal, oli maksevõime tase mitterahuldav. Sellest järeldub, et mõlemal ettevõttel võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste tasumisel, olukord on halvem siiski OÜ Halinga jaoks.

Maksevõime taseme langus viitab sellele, et ettevõtetel pole enam sellises mahus käibevara nagu varem. See võib viidata sellele, et käibevara osa tervikuna on vähenenud või on lühiajaliste kohustuste kogusumma bilansis kasvanud. Mõlema ettevõtte käibevara on püsinud viie aasta lõikes suhteliselt samal tasemel võrreldes lühiajaliste kohustuste pideva suurenemisega (Lisa 1. ja Lisa 2.) Ettevõtte OÜ Estonia lühiajalised kohustused olid vastavalt 2 538 906 ja 5 442 200 eurot aastatel 2011 ja 2015. OÜ Halinga lühiajalised kohustused olid aastal 2011 3 069 106 eurot ning aastal 2015 6 339 369 eurot. Mõlema ettevõtte lühiajalised kohustused on viie aasta jooksul suurenenud ligikaudu 2 korda, mis on nõrgendanud nende maksevõime taset ning tekitanud olukorra, kus neil võib tekkida raskusi lühiajaliste võlgade tasumisel.

Likviidsuskordaja analüüsimine võimaldab hinnata, kuidas OÜ Estonia ja OÜ Halinga suudavad täita oma lühiajalisi kohustusi ehk mitme euro ulatuses on olemas likviidsed varad ühe euro lühiajaliste kohustuste tagamiseks (joonis 4).

Hea likviidsuskordaja väärtus on 1, kui suhtarvu väärtus jääb piiridesse 0,6-0,89, peetakse seda rahuldavaks tulemuseks. See tähendab, et bilansikuupäeva seisuga on ettevõtetel ühe lühiajalise kohustuse euro katmiseks reaalselt likviidset vara 60% kuni 100% ehk 0,60 – 1 eurot. Kuid ka liialt kõrge likviidsuskordaja ei ole hea, kuna viitab liigsetele investeeringutele käibevarasse.

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

Joonis 4. Likviidsuskordaja OÜ Estonia ja OÜ Halinga aastatel 2011-2015

Ettevõtete OÜ Estonia ning OÜ Halinga likviidsuskordaja on püsinud ühtlaselt madalal tasemel, 0,1-0,2, mida peetakse nõrgaks näitajaks. Ettevõtted peaksid analüüsima, kuidas käibevarasid suurendada. Juhul, kui ettevõtetel oleksid tekkinud erakorralised probleemid, ei oleks nad olnud suutelised kõige likviidsemate varadega katta lühiajalisi kohustusi. Analüüstavatel ettevõtetel on ühe kohustuse euro katmiseks 10 kuni 20 euro senti likviidset vara, seega 90 kuni 80 senti kohustusest ei ole kaetud. Ettevõtete võimetus katta oma lühiajalisi kohustusi viitab aga ebakindlale tulevikule.

Mõlema ettevõtte lühiajalised kohustused on viie aasta jooksul peaaegu kahekordistunud, kuid käibevara osakaalus on muutused olnud minimaalsed. See näitab seda, et ettevõtted peaksid oma kõige likviidsemaid vahendeid suurendama, et tasuda tähtajaliselt kõiki oma kohustusi.

2.2.3 Käibesiduvuse suhtarvud

Põhivara käibesiduvus võimaldab hinnata, mitu rahaühikut müügitulu teenivad OÜ Estonia ja OÜ Halinga põhivarasse investeeritud ühe rahaühiku kohta (tabel 11). Põhivarade käibekordajat mõjutavad erinevad tegurid, nagu põhivara maksumus, kasutamise aeg alates

soetusmaksumusest, amortisatsiooni arvutamise meetod ning ka millises mahus kasutatakse liisitud põhivarasid.

Tabel 11. Põhivara käibesiduvus ja koguvara käibesiduvus OÜ Estonia ja OÜ Halinga aastatel 2011-2015

Näitaja	Ettevõte	2011	2012	2013	2014	2015
Põhivara käibesiduvus	OÜ Estonia	1,06	1,06	1,01	0,69	0,59
	OÜ Halinga	0,41	0,32	0,34	0,38	0,30
Koguvara käibesiduvus	OÜ Estonia	0,73	0,75	0,75	0,55	0,47
	OÜ Halinga	0,32	0,26	0,27	0,30	0,25

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

OÜ Estonia põhivarade kasutamise intensiivsus oli kõrgeim aastatel 2011 ja 2012, kus ühe euro põhivara kohta saadi 1,06 senti müügitulu. Peale 2012 aastat on põhivara käibesiduvus pidevalt langenud. OÜ Estonia põhivara käibesiduvus oli madalaim 2015. aastal, kus ühe euro põhivara kohta saadi 59 senti müügitulu. Seda on peaaegu kaks korda vähem kui aastal 2011.

OÜ Halinga põhivara käibesiduvuse näitaja oli samuti kõrgeim 2011. aastal ning madalaim 2015. aastal. OÜ Halinga teenis ühe euro põhivara kohta 2011 aastal 41 senti ning 2015. aastal kõigest 30 senti.

OÜ Halinga põhivarade kasutamise intensiivsuse näitajad on kõigil viiel aastal olnud ligikaudu kaks korda madalamad kui OÜ Estonia omad. Sellest võib järeldada, et OÜ Estonia suudab oma põhivarasid kasutada tulusamalt kui OÜ Halinga. Samuti võib madalast OÜ Halinga põhivara käibesiduvusest järeldada, et on tehtud liigseid investeeringuid põhivarasse ning, et ettevõtte müügikäive on madal.

Koguvara käibesiduvus võimaldab hinnata kui hästi on ettevõtted OÜ Estonia ja OÜ Halinga oma koguvarasid kasutanud selleks, et saada müügitulu (tabel 11). Mida kõrgem on koguvara käibesiduvus seda paremini on ettevõtted oma varadesse investeerinud.

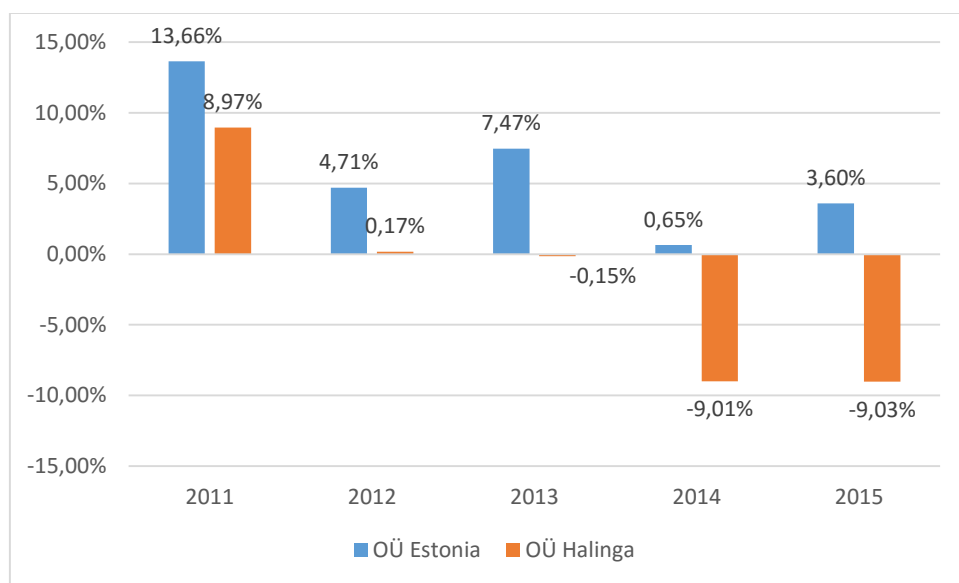
OÜ Estonia käibesiduvus oli kõrgeim aastatel 2012 ning 2013. Ettevõtte ühe põhivara euro eest saadi 75 senti müügitul. Aastatel 2014 ja 2015 näitaja langes, ühe põhivara euro eest saadi müügitulu vastavalt vaid 55 senti ja 47 senti. Kõige ebaefektiivsemalt kasutati põhivara aastal 2015.

OÜ Halinga kasutas oma põhivara kõige efektiivselt aastal 2011 kui ühe põhivara euro eest saadi 32 senti müügitulu. Näitaja on kõigil viiel aastal olnud 0,25 ja 0,32 vahel, mõningaste tõusude ning langustega. Näitaja langes madalaimale tasemele aastal 2015 kui ühe põhivara euro eest saadi vaid 25 senti müügitulu.

Ettevõtte OÜ Estonia koguvara käibesiduvus on kõigil viiel analüüsitaval aastal olnud tunduvalt kõrgem kui OÜ Halingal. Sellest jäeldub, et OÜ Estonia on oma varadesse investeerinud paremini kui ettevõtte OÜ Halinga ning teeninud kõrgemat müügitulu.

2.2.4 Rentaabluse suhtarvud

Koguvara puhasrentaablus ROA (*return on assets*) võimaldab hinnata OÜ Estonia ja OÜ Halinga varadesse tehtud investeeringute tasuvust ning näitab mitu rahaühikut kasumit on saadud igalt varadesse paigutatud rahaühikult (joonis 6). Ettevõtete jaoks on oluline koguvara puhasrentaablust maksimeerida.

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

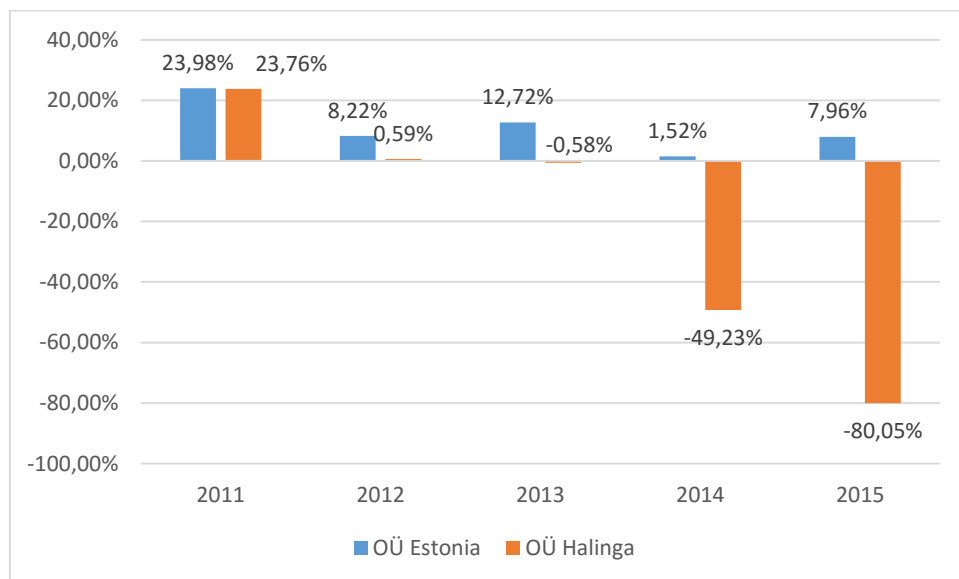
Joonis 6. OÜ Estonia ja OÜ Halinga koguvara puhasrentaablus (ROA) aastatel 2011-2015

Kõrgeim koguvara puhasrentaabluse näitaja, 13,66% oli OÜ Estonial aastal 2011. Samal aastal oli OÜ Halinga näitaja 8,97%, mis on peaaegu kaks korda madalam OÜ Estonia näitajast. Sellest

järeldub, et 2011-ndal aastal teenis iga OÜ Estoniasse paigutatud euro 13,66 senti kasumit, ning iga OÜ Halingasse paigutatud euro teenis kasumit 8,97 senti. Peale 2011. aastat on OÜ Halinga koguvara puhasrentaabluse näitaja olnud pidevas langustrendis ning aastaks 2015 langenud negatiivsele tasemele, kuni -9,03%. Negatiivne koguvara puhasrentaablus näitab, mitu rahaühikut kahjumit on saadud igasse varadesse paigutatud rahaühikult. OÜ Halinga kahjum suurenes märgatavalt aastal 2014. ja 2015. aastal. Suurim kahjum saadi aastal 2015, milleks oli 9,03 euro senti igasse varadesse paigutatud eurolt. OÜ Estonia puhasrentaabluse näitaja oli madalaim aastal 2014, kõigest 0,65%, mis tähendab, et kasumit saadi vaid 0,65 senti igalt ettevõttesse paigutatud eurolt. Aastal 2015 on OÜ Estonia koguvara puhasrentaabluse näitaja tõusnud 3,6%-ni.

Omakapitali puhasrentaabluse ROE (*return on equity*) näitaja aitab hinnata aktsionäride investeeringute tasuvust ning võimaldab meil hinnata ettevõtte juhtimise efektiivsuse üle. Joonisel 7 on välja toodud OÜ Estonia ning OÜ Halinga omakapitali puhasrentaabluse näitajaid aastatel 2011 kuni 2015.

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

Joonis 7. OÜ Estonia ja OÜ Halinga omakapitali puharentaablus aastatel 2011-2015

OÜ Estonia ning OÜ Halinga 2011. aasta puhasrentaabluse näitajad olid viie aasta kõrgemal tasemel. Aastal 2011 oli OÜ Estonia puhasrentaabluse näitaja 24%, millest saab välja lugeda, et osaniku omakapitali paigutatud euro tõi kasumit 23,98 senti. OÜ Halinga iga omakapitali

paigutatud euro tõi samal aastal kasumit 23,76 senti. Mõlema ettevõtte näitajad on alates 2012. aastast olnud pidevas languses, mis on tingitud aruandeaasta kasumi vähenemisest kuna tunduvalt on suurenenud ettevõtete kohustused.

Alates 2013.aastast on OÜ Halinga omakapitali puhasrentaabluse näitaja olnud negatiivne, mis on põhjustatud ettevõtte aruandeaasta kahjumist. Kahjumi suurenedes aastatel 2014 ning 2015 on pidevalt vähenenud ka omakapitali puhasrentaabluse näitaja, langedes -80% tasemele.

OÜ Estonia Omakapitali puhasrentaabluse näitaja on samuti alates 2012. aastast langustrendil, olles madalaim, 1,5% aastal 2014. Aastal 2015 ettevõtte näitaja paranes, tõustes 8.2%-ni.

2.2.5 Kapitali struktuuri suhtarvud

Võlakordaja võimaldab hinnata, millises mahus on OÜ Estonia ja OÜ Halinga varad finantseeritud laenatud vahenditega (tabel 12). Kõrge võlakordaja puhul finantseerivad ettevõtte varasid põhiliselt kreditorid, mitte aga omanikud. Võlakordaja näitaja ei tohiks olla suurem kui 0,6...0,7, sest siis on ettevõtte liialt sõltuv võõrkapitalist.

Tabel 12. Võlakordaja ja intressikulude kattekordaja OÜ Estonia ja OÜ Halinga aastatel 2011-2015

Näitaja	Ettevõtte	2011	2012	2013	2014	2015
Võlakordaja	OÜ Estonia	0.43	0.43	0.41	0.58	0.55
	OÜ Halinga	0.62	0.71	0.74	0.82	0.89
Intressikulude kattekordaja	OÜ Estonia	10.19	4.38	7.86	1.75	3.98
	OÜ Halinga	3.48	1.08	1.42	-2.85	-12.00

Allikas: autori koostatud OÜ Estonia ja OÜ Halinga majandusaasta aruannete põhjal

OÜ Estonia madalaim võlakordaja oli aastal 2013. ning kõrgeim aastal 2014, püsid siiski suhteliselt samal tasemel. Aastal 2011 oli näitaja 0,43, mis tähendab, et 43% OÜ Estonia koguvarest oli finantseeritud võõrvahenditega, aastaks 2015 oli näitaja 0,55. OÜ Estonia võlakordaja on püsinud alla 0,6, mis on hea, kuna ettevõtte ei ole võõrkapitalist liialt sõltuv.

OÜ Halinga madalaim võlakordaja oli aastal 2011, milleks oli 0,62. Järgnevatel aastatel on võlakordaja pidevalt suurenenud ning aastaks 2015 oli näitaja tõusnud 0,89. See näitab, et aastal

2011 oli 62% ning aastal 2015 89% ettevõtte koguvaradest finantseeritud võõrvahenditega. OÜ Halina võlakordaja on alates 2012. aastast olnud üle soovitusliku 70%, tõustes aastaks 2015 89%-ni. Võlakordaja on tõusnud pikaajaliste laenukohustuste suurenemisega, mis on kasvanud peaaegu kahekordseks. Aastal 2011 oli ettevõttel 3 549 786 ning 2015 aastal 6 428 467 eurot pikaajalisi laene. Samuti on ettevõtte võlad ja ettemaksed aastaks 2015 tõusnud peaaegu kolmekordseks võrreldes aastaga 2011. Võlad ja ettemaksed tõusid 3 069 106 eurolt 6 339 369 eurole.

OÜ Estonia kasutab varade soetamisel võrdselt nii võõrkapitali kui ka omakapitali, samas kui OÜ Halinga kasutab suures osas võõrkapitali ning vähesel määral omakapitali. Sellest järeldub, et OÜ Estonia on oma tegevuse finantseerimisel laenudest vähem sõltuv kui OÜ Halinga. Selle tõttu on OÜ Halinga rohkem mõjutatav erinevate tegevus- ja majanduskeskkonna mustustega seotud riskidele poolt.

Intressikulude kattekordaja võimaldab hinnata millises ulatuses katab OÜ Estonia ja OÜ Halinga ärikasum ettevõtte intressikulu (tabel 12).

OÜ Estonia kõrgeim intressikulude kattekordaja oli aastal 2011, milleks oli 10,19. Madalaim intressikulude kattekordaja oli aastal 2014, kui näitaja oli langenud 1,75-le. See näitab seda, et aastal 2011 oli OÜ Estonia ärikasum suuteline katma intressikulud 10,19 korda ning aastal 2014 kõigest 1,75 korda. OÜ Estonia intressikulude kattekordaja väärtus on aastatel 2011-2015 olnud positiivne, mis tähendab, et ettevõtte suudab ärikasumi arvelt katta ettevõtte intressikulud.

OÜ Halinga kõige kõrgem intressikulude kattekordaja väärtus oli samuti aastal 2011, milleks oli 3,48. Järgnevatel aastatel on näitaja väärtus pidevalt vähenenud, ning alates aastast 2014 olnud negatiivne. OÜ Halinga ärikasum oli aastal 2011 suuteline katma intressikulud 3,48 korda, aastal 2013 1,42. Aastast 2014 on intressikulude kattekordaja negatiivne ning OÜ Halinga ei ole võimeline oma ärikasumi arvelt katma ettevõtte intressikulusid.

OÜ Estonia intressikulude kattekordaja näitajad on olnud aastatel 2011 kuni 2015 paremad kui OÜ Halinga omad. Sellest võib järeldada, et OÜ Estonia suudab paremini katta ettevõtte intressikulud kui OÜ Halinga.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda hinnang piimatootmisettevõtete osaühing Halinga ja osaühing Estonia finantsolukorrale aastatel 2011 kuni 2015. Finantsolukorra hindamise tulemusel on võimalik anda hinnang ettevõtete jätkusuutlikkusele:

Töö esimeses peatükis andis autor teoreetilise ülevaate Eesti piimatootmisest, Eesti piimatootmist mõjutavatest teguritest, piimatootmise tuludest, kuludest ning finantsanalüüsi olemusest. Teoreetilises osas selgus, et viimase viie aasta olulisimad piimatootmise ettevõtete finantsnäitajaid mõjutanud tegurid olid ekspordi võimaluste vähenemine, piima kokkuostuhinna langus, keskmine piimatoodang lehma kohta ning saadud toetused. Kuna piimalehmade pidamise peamiseks stiimuliks on majanduslik kasu, siis need on olnud olulisimad tegurid ettevõtete sissetulekute määramisel vaatlusalustel aastatel. Samuti anti ülevaade piimatootmist mõjutavatest kuludest ning leiti, et kulud küll muutuvad ajas kuid mitte piisavalt, et mõjutada väga oluliselt kasumit. Töö teoreetilises osas esitati ettevõtte majandusliku seisu analüüsimiseks kasutatava finantsanalüüsi teoreetilised alused. Toodi välja enamlevinumate suhtarvude arvutamise põhimõtted.

Käesoleva bakalaureuse töö empiirilises osas teostati OÜ Estonia ja OÜ Halinga finantsanalüüs, milleks kasutati finantssuhtarvude analüüsi meetodit. Analüüsiti erinevaid likviidsuse, efektiivsuse, tasuvuse ning kapitali struktuuri suhtarvusi.

Bakalaureusetöö uurimisobjektideks olid piimatootmisettevõtted OÜ Estonia ja OÜ Halinga. Võrdlusesse valitud ettevõtete põhiline tegevusala on piimatootmine, taimekasvatuse osatähtsus on ennekõike piimatootmist toetava väärtusega. Mõlemad ettevõtted kuuluvad Eesti suurimate piimatootjate hulka. OÜ Estonia kasutas 2011. aastal 2 258 ha maad ning põhikarjas oli keskmiselt 1 644 lüpsilehma. 2015. aastal oli keskmine lehmade arv karjas 1 582. OÜ Halinga kasutas 2011. aastal 5 200 ha maad. Põhikarjas oli 2011. aastal bilansipäeva lõpuks 1 583 lüpsilehma ning 2015. aastal oli lehmade arv karjas 1 632.

Müügitulu ja muude äritulude analüüsist selgus, et OÜ Estonia muude äritulude osakaal tuludest kokku moodustas aastatel 2011-2013 ligikaudu 10,5%-12,5%. 2014.aastal oli muude äritulude osakaal tuludest madalam ehk kõigest 7,8%. OÜ Halinga muude äritulude osakaal kogu tuludest oli kõrgem kui OÜ Estonial. Aastatel 2011 kuni 2013 moodustasid muud äritulud 19,5% kuni 22,5% kogu tuludest. Muude äritulude osakaal vähenes märgatavalt aastatel 2014 ja 2015, moodustades vastavalt 10% ja 14% kõikidest tuludest.

Maksevõime ja likviidsussuhtarvude analüüsist selgus, et nii OÜ Estonia kui ka OÜ Halinga maksevõime tase on alates aastast 2011 järjest vähenenud, olles 2015. aastal mitterahuldav. Samuti on nõrgal tasemel püsinud mõlema ettevõtte likviidsuskordaja näitajad. See võib olla tingitud sellest, et mõlema ettevõtte lühiajalised kohustused on viie aasta jooksul suurenenud ligikaudu kaks korda, samas on käibevara osakaal püsinud aastate lõikes suhteliselt samal tasemel. Sellest saab järeldada, et mõlemal ettevõttel võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste tasumisel. Likviidsuse suurendamiseks tuleks vaadata üle ning müüa näiteks kasutult seisev vara, samuti tuleks saata ostjatele meeldetuletusi laekumata arvete tasumiseks.

Varade kasutamise efektiivsuse analüüsist selgus, et mõlema ettevõtte põhivarade käibesiduvuse ning ka koguvara käibesiduvuse näitajad on alates aastast 2011 olnud langustrendil. Madalaimad näitajad olid mõlemal ettevõttel aastal 2015. Ettevõtete müügitulu ühe rahaühiku kohta on püsivalt vähenenud. OÜ Halinga efektiivsuse näitajad on kõigi aastate lõikes olnud tunduvalt madalamad kui OÜ Estonia näitajad. Sellest võib järeldada, et OÜ Estonia on oma varadesse investeerinud paremini kui OÜ Halinga. OÜ Halinga kaks korda madalamast põhivarade intensiivsuse näitajast kui OÜ Estonial võib järeldada, et liigselt on tehtud investeeringud põhivarasse ning, et ettevõtte müügikäive on madal.

Tasuvuse suhtarvude analüüsist selgus, et OÜ Estonia ja OÜ Halinga näitajad olid kõrgeimad aastal 2011. Aastast 2012 on tasuvuse näitajad olnud langustrendil mõlemas ettevõttes. Millest järeldub, et peale kõikide kulude mahaarvamist saadakse igal järgneval aastal vähem müügitulu. Analüüsist selgus ka, et kasum igasse varadesse paigutatud rahaühikult on peale 2011. aastat pidevalt vähenenud. OÜ Halinga teenib aastatel 2013-2015 kahjumit, mille tõttu on puhasrentaablus negatiivne. Tulenevalt omakapitali puharentaabluse näitajatest saab järeldada, et OÜ Estonia juhtimine on efektiivsem kui OÜ Halinga juhtimine. Autori arvates tuleks müügitulu puhasrentaabluse suurendamiseks leida võimalusi puhaskasumi suurendamiseks,

näiteks tootmiskulusid vähendades. Samuti tuleks suurendada koguvara puhasrentaablust ning omakapitali puhasrentaablust, näiteks tehes efektiivemaid juhtimisotsuseid, mis aitaksid vähendada tootmiseks tehtud kulutusi, et suurendada toodangu müügist saadavat tulu.

Kapitali struktuuri suhtarvude analüüsist selgus, et OÜ Estonia kasutab varade soetamisel üsna võrdselt nii võõrkapitali kui ka omakapitali. OÜ Halinga kasutab varade soetamisel aga suuremas osas võõrkapitali. Sellest saab järeldada, et OÜ Halinga on oma tegevuse finantseerimisel laenudest rohkem sõltuv kui OÜ Estonia. Tulenevalt suurest võõrkapitali osakaalust, on OÜ Halinga ka kergemini mõjutatav erinevate tegevus- ja majanduskeskkonna muutustega seotud riskide poolt. Autori arvates kasutab OÜ Halingal liiga suures mahus võõrkapitali (ettevõtte võlakordaja on olnud alates aastast 2012 üle 0,7). OÜ Estonial tuleks hoida oma võlakordaja näitajat alla 0,7, et ettevõtte ei muutuks liialt sõltuvaks võõrkapitalist.

Autori hinnangul on piimahinna languse ning muutustega turul tulnud paremini toime OÜ Estonia, kelle finantsnäitajad on küll aastatel 2011-2014 halvenenud, kuid 2015. aastal siiski uuesti paranema hakanud. Sellele on kaasa aidanud ka teravilja müügist saadav tulu, mis on aidanud katta madalate kokkuostuhindade tõttu piima müügist saamata jäänud tulu. OÜ Halinga aga ei tulnud edukalt toime muutuva olukorraga, mis oli põhjustatud piima kokkuostuhindade langusest. OÜ Estonia paremini hakkama saamise põhjusteks on autori hinnangul parem kõrgem puhasrentaablus, põhivarade kasutamise intensiivsus ning väiksem sõltuvus võõrkapitalist.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Aamisepp, M.** (2016). Tallinn. Piimafoorum 2016. Piimatootjate majandustulemused FADN andmetel.[*online*]
http://epkk.ee/wpcontent/uploads/2016/11/Piimafoorum_2016_FINAL_LOW_kaantega.pdf
2. (25.11.2016), lk 13-17
3. **Bulitko, T-T.** (2014). Tallinn. Piimafoorum 2014. Eesti tõusis piimatoodangult lehma kohta mullu Euroopa Liidu viie edukaima riigi hulka. [*on-line*] <http://epkk.ee/wp-content/uploads/2014/11/Piimafoorum-2014.pdf>, lk 17-18 (25.11.2016)
4. Eesti Statistikaamet. (2017). Pressiteade nr 11. Piimatoodangu maht püsis tunamullusel tasemel. [*on-line*] <http://www.stat.ee/pressiteade-2017-011> (25.01.2017)
5. Eesti Statistika Kvartalikirj 4/15. Quarterly Bulletin of Statistics Estonia. (2015). /Toim. E. Narusk. Tallinn. Statistikaamet. [*on-line*] http://www.stat.ee/valjaanne-2015_eesti-statistika-kvartalikirj-4-15 (30.12.2015), 107 lk
6. Eesti Piimaliit. (2010). Eesti piim ja piimatooted. Tallinn. 143 lk.
7. Eesti Piima- ja sealihatootjate konkurentsivõime lähiriikide võrdluses. (2016). Tartu. Eesti Maailikool. [*on-line*] <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/Eesti-piima-ja-sealihatootjate-konkurentsiv%C3%B5ime-l%C3%A4hiriikide-v%C3%B5rdluses.pdf>
8. Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontroll. (2017). 2016. aasta jõudluskontrolli aastakokkuvõtte. [*on-line*] <https://www.jkkeskus.ee/jkk/uudised/2016.-aasta-j%C3%B5udluskontrolli-aastakokkuv%C3%B5tted.html> (15.02.2017)
9. Eesti Põllumajandus- ja kaubanduskoda. (2016). Kriis on sundinud piimatootjaid kulusid kokku tõmbama. [*on-line*] <http://epkk.ee/uudised2/kriis-on-sundinud-piimatootjaid-kulusid-kokku-tombama/> (14.04.2017)
10. Eesti Statistikaamet. (2016). Pressiteade nr 10. Piimatoodang vähenes aastaga. [*on-line*] <http://www.stat.ee/pressiteade-2016-010> (20.12.2016)
11. **Tearu, A., Krumm, E.** (2005) Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Pegasus. 222 lk.

12. Euroop Liit: küsimus ja vastus. (2014). Riigikantselei. [on-line]
[https://www.riigikantselei.ee/valitsus/valitsus/et/riigikantselei/euroopa/EL%20ja%20Euroa%20la%20k%C3%BCsimused%20ja%20vastused%20viidetega\(2\).pdf](https://www.riigikantselei.ee/valitsus/valitsus/et/riigikantselei/euroopa/EL%20ja%20Euroa%20la%20k%C3%BCsimused%20ja%20vastused%20viidetega(2).pdf)
13. European Commission Agriculture and Rural development. (2017). Russian import ban. EU responses to the Russian import ban on agricultural products. [on-line]
http://ec.europa.eu/agriculture/russian-import-ban_en (22.01.2017)
14. Financial statement analysis. (2017) Accounting tools. [on-line]
<http://www.accountingtools.com/financial-statement-analysis>. (20.04.2017)
15. OÜ Estonia Majandusaasta aruanded 2011-2015. [on-line] <https://ariregister.rik.ee/ettevotja>
16. OÜ Halinga Majandusaasta aruanded 2011-2015 [on-line] <https://ariregister.rik.ee/ettevotja>
17. **Peterson, P.** 2000. Finantsanalüüs. Tallinn: Külm. 168 lk.
18. Põllumajanduse Registrite ja informatsiooni Amet. (2011). Loomakasvatuse täiendav otsetoetus ja piimasektori eritoetus 2011. [on-line]
http://www.pria.ee/et/toetused/meede/loomakasvatuse_taiendav_otsetoetus_ja_piimasektori_eritoetus_2011/#Eesmärk
19. Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas (Farm Accountancy Data Network - FADN). Standardtulemused keskmiselt põllumajandustootja kohta. . [on-line]
<http://www.maainfo.ee/standardtulemused/> (18.05.2017)
20. **Hein, P.** (2014). Tallinn. Piimafoorum 2014. Venemaa impordikeelu mõju piimaturule. [on-line] <http://epkk.ee/wp-content/uploads/2014/11/Piimafoorum-2014.pdf>. (25.11.2016).12-16 lk.
21. **Järve, J., Veisson, T.** (2002). Finantsjuhtimine. Tartu: Tartu Ülokooli Kirjastus. 236 lk.
22. **Jürgenson, L., Lokk, R., Karisalu, K., Tilk, A., Valdmaa, U.** (2011). Tallinn: Põllumajandusministeerium. Põllumajandussektori 2010. aasta ülevaade. [on-line]
https://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/POLLUMAJANDUS_JA_TT/pollumajandussektori_ylevaade_2010.pdf (28.12.2016), 110 lk.
23. **Livingstone, E.** (2015). Europe offers €500 million to help dairy farmers. Politico. [e-ajakiri] <http://www.politico.eu/article/europe-awaits-last-ditch-effort-to-save-its-milk-farms-commission-overproduction/> (15.11.2016)
24. **Lukk, J.** (2013). Põllumajandusministeerium. Tagasivaade Eestis 2012. aastal piimanduses toimunud sündmustele. [on-line]

- <https://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/TOIDUAINETOOSTUS/2012/piiματοostus-ylevaade-2012.pdf> (19.11.2016), 22 lk.
25. **Mauricas, Ž.** (2014). The effect of Russian economic sanctions on Baltic States. Nordea Bank [on-line] <https://nexus.nordea.com/research/attachment/17231> (02.01.2017), 2 lk.
  26. **Piirsalu M.** (2008). Loomakasvatus Eestis. Eesti Tõuloomakasvatuse Liit [on-line] <https://www.etll.ee/loomakasvatus.html> (25.12.2016)
  27. Pindalatoetused 2016 üldinfo. (2016). Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet. [on-line] http://www.pria.ee/et/toetused/valdkond/taimekasvatus/pindalatoetused_yld_2016/
  28. **Poikalainen, V.** (2006). Tartu. Piima tootmine. 448 lk.
  29. **Puskar, P.** (2016). Tallinn. Piimafoorum 2016. Ületootmine kui ekspordi taimelava. [on-line] http://epkk.ee/wp-content/uploads/2016/11/Piimafoorum_2016_FINAL_LOW_kaantega.pdf. (25.11.2016)
  30. Põllumajandussektori 2013. aasta ülevaade. (2013). Tallinn. Põllumajandusministeerium. Põllumajandusturu korraldamise osakond. [on-line] <https://www.agri.ee/sites/default/files/public/juurkataloog/TOIDUAINETOOSTUS/2013/pollumajandussektor-ylevaade-2013-04.pdf> (07.03.2014), 108 lk.
  31. PA5212: Keskmise brutopalk põhitegevusala (EMTAK 2008) järgi. (2017). Statistikaamet. [on-line] http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=PA5212&ti=KESKMINE+BRUTOTUNNIPALK+P%D5HITEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/12Palk_ja_toojeukulu/01Palk/02Aastastatistika/&lang=2
  32. Kasumiaruanne. (2010). Raamatupidamise ABC. [on-line] <http://raamatupidamise-abc.ee/kasumiaruanne/> (16.03.2017)
  33. Raamatupidamise seadus. (2017) Riigi Teataja. RT I 2002, 102, 600. [on-line] <https://www.riigiteataja.ee/akt/127122016003> (12.01.2017)
  34. RJT 2 nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes (muudetud 2016). 2016. Riigiteataja. [on-line] [https://www.riigiteataja.ee/akt/3020/3201/6001/RTJ%202%20N%C3%B5uded%20esitusviisile%20\(2016\).pdf#](https://www.riigiteataja.ee/akt/3020/3201/6001/RTJ%202%20N%C3%B5uded%20esitusviisile%20(2016).pdf#) (20.04.2016)
  35. **Zeiger, P.** (2012) Tallinn. Finantsjuhtimine. 41 lk.

36. **Valdvee, E., Klaus, A.** (2016). Piimatootmise võimalikkusest Eestis. [*e-ajakiri*]
<http://www.pollumajandus.ee/uudised/2016/01/06/piimatootmise-voimalikkusest-eestis>
(11.11.2016)
37. **Udras, U.** (2006) Finantsanalüüs hoiab laeva kursil. Äripäev. [*e-ajakiri*]
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2006/03/23/finantsanaluus-hoiab-laeva-kursil> (23.01.2017)
38. **Sloog, U.** (2008). Milline on finantssuhtarvude roll varajaste hoiatusmärkidena ja kuidas suhtarvused tõlgendada. [*on-line*] <http://raamatupidaja.ee/203984art> (13.01.2017).

FINANCIAL ANALYSIS OF OÜ ESTONIA AND OÜ HALINGA IN THE YEARS 2011-2015

SUMMARY

The goal of this Bachelor's Thesis is to provide an assessment to the financial situation of the milk production companies OÜ Halinga and OÜ Estonia in years 2011 to 2015. As a result of assessing their financial situation, it is possible to provide an assessment to the companies' sustainability.

In the first chapter of the Thesis, the author provided a theoretical overview of Estonian milk production industry, the factors affecting Estonian milk production, the income and the costs of milk production, and the nature of financial analysis. It became clear from the theoretical part that the most important factors affecting the financial ratios of milk production companies for the past five years were a reduction of export opportunities, a decrease of the milk collection price, the average milk yield per cow, and the grants received. As the main stimulus for keeping milking cows is economic gain, these have been the most important factors determining the companies' income in the observed years. The author also provided an overview of the costs influencing milk production and found that the costs are changing in time but not enough to have a very significant effect on the companies' profit. The theoretical part of the Thesis stated the theoretical basis of the financial analysis used for assessing the companies' economic situation. The principles of calculating the most common financial ratios were highlighted.

The empirical part of this Bachelor's Thesis includes a financial analysis of the companies OÜ Estonia and OÜ Halinga, using the method of analysing financial ratios. Various ratios of liquidity, efficiency, profitability and capital structure were analysed.

The research objects of the Bachelor's Thesis were the milk production companies OÜ Estonia and OÜ Halinga. The principal activity of the companies being compared is milk production; the share of plant growing has mainly the value of supporting milk production. Both companies

are among the largest milk producers in Estonia. OÜ Estonia used 2,257.91 ha of land in 2011 and had the average of 1,644 milking cows in its main cattle. In 2015, the average number of cows in its cattle was 1,582. OÜ Halinga used 5,200 ha of land in 2011. Its main cattle was 1,583 milking cows as of the end of the annual report date of 2011 and 1,632 milking cows in 2015.

The analysis of sales revenue and other business revenue indicated that in 2011-2013, the share of other business in total revenue of OÜ Estonia was approximately 10.5%-12.5%. In 2014, the share of other business revenue in total revenue was lower i.e. only 7.8%. For OÜ Halinga, the share of other business revenue in total revenue was higher than that of OÜ Estonia. In 2011 to 2013, the share of other business revenue in total revenue was 19.5% to 22.5%. The share of other business revenue decreased markedly in 2014 and 2015, making up 10% and 14% of total revenue, respectively.

The analysis of solvency and liquidity ratios indicated that the solvency level of both OÜ Estonia and OÜ Halinga has continually decreased since 2011, being dissatisfactory in 2015. The liquidity ratios of both companies have also remained at a weak level. This may stem from the fact that the short-term liabilities of both companies have nearly doubled over the five years, while the proportion of current assets has remained relatively the same over the years. This allows for a conclusion that both companies may incur difficulties with paying their short-term liabilities. In order to increase the liquidity, a possible course of action would be to e.g. review the companies' assets and to sell the assets not in use, as well as send reminders to buyers for paying their unpaid invoices.

An analysis of the efficiency of the use of assets indicated that the fixed assets turnover and the total assets turnover of both companies have been on a declining trend since 2011. The lowest level of those indicators for both companies was in 2015. The sales revenue per monetary unit has consistently decreased for both companies. The efficiency indicators of OÜ Halinga have been markedly lower than those of OÜ Estonia for the entire period. This allows for a conclusion that OÜ Estonia has invested better in its assets than OÜ Halinga. OÜ Halinga's twice lower fixed assets turnover than OÜ Estonia provides for a conclusion that it has made excessive investments into fixed assets and that its sales revenue is low.

An analysis of profitability ratios showed that the indicators of OÜ Estonia and OÜ Halinga were the highest in 2011. Since 2012, the profitability ratios have been on a declining trend for both companies. This allows for a conclusion that sales revenue after all expenses is lower and lower every year. The analysis also indicated that the return on every monetary unit invested into assets has continually decreased after 2011. OÜ Halinga has earned a loss in 2013-2015, leading to negative return. The indicators of ROE provide for a conclusion that the management of OÜ Estonia is more efficient than that of OÜ Halinga. The author has the opinion that in order to increase the return, the company should find opportunities to increase its net profit, by e.g. reducing its production costs. Also, both ROA and ROE should be increased, for example by making more effective management decisions helping reduce expenses made for production, in order to increase the revenue from the sales of production.

An analysis of the ratios of capital structure indicated that OÜ Estonia uses quite equally both foreign capital and own capital when acquiring assets. But OÜ Halinga uses more foreign capital to acquire assets. This provides for a conclusion that OÜ Halinga is more dependent on loans upon funding its activities than OÜ Estonia. Due to its high share of foreign capital, OÜ Halinga is also more influenced by risks related to various changes in the operating and economic environment. The author is of the opinion that OÜ Halinga uses too much foreign capital (the company's debt ratio has been above 0.7 since 2012). OÜ Estonia should keep its debt ratio below 0.7, so that the company does not become too dependent on foreign capital.

The author's assessment is that OÜ Estonia has coped better with the declining milk price and with other changes in the market, as its financial ratios have deteriorated over the period of 2011-2014 but then started to improve again in 2015. This has been helped by the income from grain sales, partly covering the loss of revenue from milk sales due to low collection prices. But OÜ Halinga has not successfully coped with the changing situation caused by the decline of milk collection prices. According to the author's assessment, the reasons for OÜ Estonia's better coping are better liquidity, better intensity of using fixed assets, and lower dependence on foreign capital.

LISAD

Lisa 1. OÜ Estonia perioodi 2011-2015 bilansi koondatud andmed (eurodes)

OÜ Estonia	2011	2012	2013	2014	2015
Varad					
Käibevara					
Raha	6 126	8 030	6 350	39 887	22 423
Nõuded ja ettemaksed	1 051 448	384 073	473 840	675 312	946 256
Varud	2 662 815	3 222 766	2 900 542	2 980 931	3 326 954
Bioloogilised varad	446 126	233 077	404 325	365 150	476 693
Kokku käibevara	4 166 515	3 847 946	3 785 057	4 061 280	4 772 326
Põhivara					
Finantsinvesteeringud	1 066 884	1 073 300	1 105 347	1 105,471	1 105 471
Kinnisvarainvesteeringud	47 449	41 113	34 777	-	-
Materiaalne põhivara	6 188 453	7 349 660	8 953 254	15 192 088	14 852 849
Bioloogilised varad	1 673 527	1 692 465	1 781 437	1 658 486	1 686 288
Kokku põhivara	8 976 313	10 156 538	11 874 815	17 956 045	17 644 608
Kokku varad	13 142 828	14 004 484	15 659 872	22 017 325	22 416 934
Kohustused ja omakapital					
Kohustused					
Lühiajalised kohustused					
Laenukohustused	742 912	820 593	760 086	1 899 628	2 317 361
Võlad ja ettemaksed	1 793 673	2 297 049	2 912 980	3 410 098	3 122 018
Eraldised	2 321	3 554	2 821	2 821	2 821
Kokku lühiajalised kohustused	2 538 906	3 121 196	3 675 887	5 312 547	5 442 200
Pikaajalised kohustused					
Laenukohustused	3 119 704	2 858 733	2 789 761	7 368 428	6 831 304
Kokku pikaajalised kohustused	3 119 704	2 858 733	2 789 761	7 368 428	6 831 304
Kokku kohustused	5 658 610	5 979 929	6 465 648	12 680 975	12 273 504
Omakapital					
Osakapital nimiväärtuses	1 593 198	1 589 130	1 589 130	1 589 130	1 589 130
Oma osad	(2 770)	-	-	-	-
Kohustuslik reservkapital	1 089 111	1 089 111	1 089 111	1 089 111	1 089 111
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	3 009 900	4 686 487	5 346 314	6 515 983	6 658 108

Aruandeaasta kasum (kahjum)	1 794 779	659 827	1 169 669	142 126	807 081
Kokku omakapital	7 484 218	8 024 555	9 194 224	9 336 350	10 143 430
Kokku kohustused ja omakapita	13 142 828	14 004 484	15 659 872	22 017 325	22 416 934

Allikas: OÜ Estonia majandusaasta aruanded 2011-2015

Lisa 2. OÜ Halinga perioodi 2011-2015 bilansi koondatud andmed (eurodes)

OÜ Halinga	2011	2012	2013	2014	2015
Varad					
Käibevara					
Raha	137 710	7 585	283 341	312 486	137 733
Finantsinvesteeringud	5 274	5 274	5 274	5 274	19 373
Nõuded ja ettemaksed	1 316 054	828 139	1 535 138	957 191	1 016 540
Varud	928 907	1 688 986	1 447 547	1 351 488	1 186 813
Bioloogilised varad	496 112	500 271	652 835	574 010	333 138
Kokku käibevara	2 884 057	3 030 255	3,924 135	3 200 449	2 693 597
Põhivara					
Nõuded ja ettemaksed	873 129	467 080	62 070	72 136	40 764
Kinnisvarainvesteeringud	335 345	272 365	407 365	402 365	402 365
Materiaalne põhivara	7 312 778	11 180 546	11 838 401	11 259 915	10 619 613
Bioloogilised varad	1 454 480	1 709 114	2 511 877	2 714 355	2 154 168
Immateriaalne põhivara	5 220	12 397	8 686	7 476	6 266
Kokku põhivara	9 980 952	13 641 502	14 828 399	14 456 247	13 223 176
Kokku varad	12 865 009	16 671 757	18 752 534	17 656 696	15 916 773
Kohustused ja omakapital					
Kohustused					
Lühiajalised kohustused					
Laenukohustused	1 906 069	1 667 767	2 545 292	2 371 887	1 767 753
Võlad ja ettemaksed	1 140 370	1 611 573	3 248 124	4 152 988	4 571 616
Sihtfinantseerimine	22 667	51 730	0	0	0
Kokku lühiajalised kohustused	3 069 106	3 331 070	5 793 416	6 524 875	6 339 369
Pikaajalised kohustused					
Laenukohustused	3 549 786	7 129 684	6 763 571	6 531 190	6 428 467

Võlad ja ettemaksed				14 373	0
Sihtfinantseerimine	1 388 000	1 324 160	1 370 950	1 353 355	1 353 355
Kokku pikaajalised kohustused	4 937 786	8 453 844	8 134 521	7 898 918	7 781 822
Kokku kohustused	8 006 892	11 784 914	13 927 937	14 423 793	14 121 191
Omakapital					
Osakapital nimiväärtuses	6 000	6 000	6 000	5 400	5 400
Oma osad	-11 850	-11 850	-11 850	0	0
Kohustuslik reservkapital	5 113	5 113	5 113	5 113	5 113
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	3 704 644	4 858 854	4 853 247	4 814 084	3 222 390
Aruandeaasta kasum (kahjum)	1 154 210	28 726	-27 913	-1 591 694	-1 437 321
Kokku omakapital	4 858 117	4 886 843	4 824 597	3 232 903	1 795 582
Kokku kohustused ja omakapita	12 865 009	16 671 757	18 752 534	17 656 696	15 916 773

Allikas: OÜ Halinga majandusaasta aruanded 2011-2015

Lisa 3. OÜ Estonia perioodi 2011-2015 kasumiaruannete koondatud andmed (eurodes)

OÜ Estonia	2011	2012	2013	2014	2015
Müügitulu	9 558 716	10 124 481	11 162 913	10 339 232	10 487 373
Muud äritulud	1 382 812	1 261 643	1 326 537	879 955	1 297 534
Põllumajandusliku toodangu varude jääkide muutus	382 337	-257 362	-150 491	179 352	-115 123
Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt	145 619	-213 279	195 904	-212 902	-54 890
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	-10 893	5 415	-1 521	-7 397	-2 609
Kapitaliseeritud väljaminekud oma tarbeks põhivara valmistamisel	26 281	0	0	0	0
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-6 326 518	-6 781 291	-7 978 483	-7 556 905	-7 049 331
Mitmesugused tegevuskulud	-500 909	-637 833	-617 726	-627 942	-703 735
Tööjõukulud	-1 824 703	-1 897 274	-1 896 799	-1 979 954	-2 036 624
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-652 835	-638 042	-622 036	-599 868	-711 029
Muud ärikulud	-189 837	-70 310	-78 131	-83 258	-33 204
Ärikasum (kahjum)	1 990 070	896 148	1 340 167	330 313	1 078 362
Intressikulud	-195 291	-204 644	-170 415	-188 214	-271 282
Finantstulud ja -kulud	0	86	-83	27	1
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	1 794 779	691 590	1 169 669	142 126	807 081
Tulumaks	0	-31 763	0	0	0
Aruandeaasta kasum (kahjum)	1 794 779	659 827	1 169 669	142 126	807 081

Allikas: OÜ Estonia majandusaasta aruanded 2011-2015

Lisa 4. OÜ Halinga perioodi 2011-2015 kasumiaruannete koondatud andmed (eurodes)

OÜ Halinga	2011	2012	2013	2014	2015
Müügitulu	4 137 407	3 766 420	4 800 719	5 512 095	4 114 087
Muud äritulud	1 207 879	925 634	1 326 818	631 659	675 194
Põllumajandusliku toodangu varude jääkide muutus	832 398	1 417 032	728 049	851 000	1 148 328
Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt	-142 772	232 883	596 475	-169 080	-616 143
Valmis- ja lõpetamata toodangu varude jääkide muutus	92 867	47 876	245 921	-54 708	0
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-3 474 531	-4 092 660	-5 003 995	-5 270 889	-4 367 134
Mitmesugused tegevuskulud	-163 010	-126 819	-125 428	-226 801	-245 164
Tööjõukulud	-1 049 663	-1 088 917	-1 208 512	-1 307 823	-1 123 348
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-507 564	-611 225	-831 937	-832 376	-737 739
Muud ärikulud	-36 507	-63 448	-61 813	-198 693	-81 791
Ärikasum (kahjum)	896 504	406 776	466 297	-1 065 616	-1 233 710
Intressikulud			-327 668	-374 222	-102 792
Finantstulud ja -kulud	257 706	-378 050	-166 542	-151 856	-100 819
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	1 154 210	28 726	-27 913	-1 591 694	-1 437 321
Aruandeaasta kasum (kahjum)	1 154 210	28 726	-27 913	-1 591 694	-1 437 321

Allikas: OÜ Halinga majandusaasta aruanded 2011-2015

Lisa 5. OÜ Estonia perioodi 2011-2015 bakalaureusetöös kasutatud suhtarvud

OÜ Estonia	2011	2012	2013	2014	2015
Maksevõime tase= Käibevara/ Lühiajalised kohustused	1,641	1,233	1,030	0,764	0,877
Likviidsuskordaja= Käibevara-Varud-Ettemaksed/ Lühiajalised kohustused	0,178	0,077	0,112	0,076	0,092
Põhivara käibesiduvus = Müügitulu / Põhivara keskmine maksumus	1,065	1,058	1,013	0,693	0,589
Koguvara käibesiduvus = Müügitulu / Keskmine koguvara	0,727	0,746	0,753	0,549	0,472
Müügitulu puhasrentaablus= Puhaskasum / Müügitulu	0,188	0,065	0,105	0,014	0,077
Koguvara puhasrentaablus = Puhaskasum / Koguvara (Aktiva)	0,137	0,047	0,075	0,006	0,036
Omakapitali puhasrentaablus= Puhaskasum / Omakapital	0,240	0,082	0,127	0,015	0,080
Võlakordaja= Lühiajalised kohustused+ pikaajalised kohustused / Varade maksumus	0,431	0,427	0,413	0,576	0,548
Intressikulude kattekordaja= Ärikasum / Perioodi intressikulu	10,190	4,379	7,864	1,755	3,975

Allikas: Autori koostatud OÜ Estonia majandusaasta aruanded 2011-2015

Lisa 6. OÜ Halinga perioodi 2011-2015 bakalaureusetöös kasutatud suhtarvud

OÜ Halinga	2011	2012	2013	2014	2015
Maksevõime tase= Käibevara/ Lühiajalised kohustused	0,940	0,910	0,677	0,490	0,425
Likviidsuskordaja= Käibevara-Varud-Ettemaksed/ Lühiajalised kohustused	0,208	0,154	0,163	0,137	0,077
Põhivara käibesiduvus = Müügitulu / Põhivara keskmine maksumus	0,415	0,319	0,337	0,376	0,297
Koguvara käibesiduvus = Müügitulu / Keskmine koguvara	0,322	0,255	0,271	0,303	0,245
Müügitulu puhasrentaablus= Puhaskasum / Müügitulu	0,279	0,008	-0,006	-0,289	-0,349
Koguvara puhasrentaablus = Puhaskasum / Koguvara (Aktiva)	0,090	0,172	-0,149	-9,015	-9,030
Omakapitali puhasrentaablus= Puhaskasum / Omakapital	0,238	0,588	-0,579	-49,234	-80,048
Võlakordaja= Lühiajalised kohustused+ pikaajalised kohustused / Varade maksumus	0,622	0,707	0,743	0,817	0,887
Intressikulude kattekordaja= Ärikasum / Perioodi intressikulu	3,479	1,076	1,423	-2,848	-12,002

Allikas: Autori koostatud OÜ Halinga majandusaasta aruanded 2011-2015

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Annika Želobetski,

sünniaeg 1988,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö

OÜ Estonia ja OÜ Halinga finantsnäitajate analüüs 2011-2015

mille juhendaja(d) on Katrin Lemsalu, MSc,

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____

(allkiri)

Tartu, _____

(kuupäev)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____

(juhendaja nimi ja allkiri)

(kuupäev)